

לקוטי תורה • פרשת דברים • מאמר 1

ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה

”ציון במשפט תיפדה ושביה בצדקה”

דברי התורה יכולים להרגיש חדשים בכל יום, מפני שרק בעולם הזה, באמצעות התורה והמצוות, יכולה הנשמה להמשיך את עצמותו של ה', שאפילו העולמות העליונים ביותר אינם מקבלים. כאשר המרירות והשמחה שכלב נשבות בידי ענייני העולם, הנקודה הפנימית שבו, ציון, נפדית באמצעות משפטי התורה, והרגשות השבוים שבו נפדים באמצעות צדקה.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ”ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

/likuteitorah.com/he/likutei-torah/devarim/1

הנקודה

דברי התורה יכולים להרגיש חדשים בכל יום, מפני שרק בעולם הזה, באמצעות התורה והמצוות, יכולה הנשמה להמשיך את עצמותו של ה', שאפילו העולמות העליונים ביותר אינם מקבלים. כאשר המרירות והשמחה שכלב נשבות בידי ענייני העולם, הנקודה הפנימית שבו, ציון, נפדית באמצעות משפטי התורה, והרגשות השבויים שבו נפדים באמצעות צדקה.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

המאמר פותח בפסוק מישעיהו א, כז, הפסוק האחרון בהפטרת דברים, ושואל כיצד יכולים דברי התורה להיות חדשים לאדם בכל יום. הנשמות, ששורשן במחשבת ה', היו קיימות עוד לפני הבריאה, ולכן ירידתן לגופים נועדה לעלייה גבוהה יותר. ברכת "אלקי, נשמה" מתארת את הירידה הזאת ומובילה מהודאה — "מודה אני", אמונה מרחוק בכך שרק ה' הוא המציאות האמיתית — אל ברכה, שהיא ההמשכה והגילוי הנמשכים באמצעות התורה והמצוות, כשביניהן אהבה. ההתבוננות בקריאת שמע מראה שכל העולמות, אפילו גן עדן, באים רק ממלכותו, שהיא הארה בלבד; בעולם הזה, תשובה, תורה ומצוות מגיעות לעצמותו, ואדם יכול להשתנות ברגע אחד. לכן המצוות חדשות בכל יום, והאהבה ממלאת את שני חללי הלב: מרירות על הריחוק מה' ושמחה במצוות, כמו שמחתו של אדם על תיבה נעולה המלאה אבנים טובות. כאשר המרירות והשמחה מופנות לענייני העולם, הניצוץ האלקי נמצא בגלות. ציון, פנימיות הלב, נפדית באמצעות משפטי התורה, וחללי הלב השבויים נפדים באמצעות צדקה.

מבנה

1	חדשים בכל יום
הפסוק שביסוד המאמר, והשאלה כיצד "היום" יכול לציין כל יום, כך שדברי התורה ירגישו חדשים. המלאכים נבראו בזמן הבריאה, באמצעות דיבורו של ה'; הנשמות, שמקורן במחשבתו, היו קיימות עוד קודם לכן, ולכן ירידתן לגוף נועדה לשם עלייה.	11-2
2	מהודאה לברכה
ברכת "אלקי, נשמה" מתארת את ירידת הנשמה לגוף ואת הכוח המקיף השומר עליה שם. הודאה, "מודה אני", מודה מרחוק, מכוח האמונה, שרק ה' הוא מציאות אמיתית; ברכה ממשיכה את האלקות לגילוי באמצעות התורה והמצוות; והאהבה, שמקורה בקריאת שמע, נמצאת ביניהן.	31-4
3	מלכות ועצמות
כל העולמות, אפילו העליונים ביותר, באים ממלכותו של ה', שהיא הארה בלבד, ועולים בעולם הבא שלב אחר שלב; בעולם הזה תשובה, תורה ומצוות מגיעות לעצמותו, ואדם יכול להשתנות ברגע אחד. לכן נאמר "היום" ו"חדשים בכל יום"; המצוות הן כנגד רמ"ח איברים, והאהבה ממלאת את שני חללי הלב — מרירות ושמחה — כמו השמחה על תיבה נעולה המלאה אבנים טובות.	51
4	ציון ושביה
כאשר המרירות והשמחה קשורות לענייני העולם, הניצוץ האלקי נמצא בגלות. ציון, פנימיות הלב, שאין לה מקבילה בצד האחר, נפדית באמצעות משפטי התורה; חללי הלב השבויים נפדים באמצעות צדקה. ציון היא גם בחינת הברכה, שהתורה ממשיכה.	61

הודאה הודאה

הודאה באמת שאדם אינו רואה בעצמו: שרק ה' הוא המציאות האמיתית, והעולם נחשב כאין לפניו. היא נשענת על אמונה ונובעת ממרחק; והיא קיימת אצל כל יהודי.

ברכה ברכה

המשכת האלקות מן ההעלם אל הגילוי, כך שהיא מורגשת בנשמה. היא באה באמצעות התורה והמצוות, והאהבה צריכה להקדים אותה.

יש מאין יש מאין

מנקודת מבטנו העולם הגשמי הוא ה"יש", והרוחני הוא ה"אין". מנקודת מבטו של ה', רק הוא ה"יש" האמיתי, וככל שדבר נמוך יותר, כך הוא נחשב יותר לאין.

מלכותו מלכותו

מלכותו של ה' על העולמות היא רק הארה ממנו ולא עצמותו, וממנה מתהווים כל העולמות, אפילו העליונים ביותר. "ממשלתך" היא החיצונית של המלכות, המקיימת אפילו את המתנגדים לו.

ממלא וסובב ממלא וסובב

האור הממלא כל עולם לפי מידתו מעניק לעולם הבא את הסדר המדורג שלו. האור המקיף, שלמעלה ממידה, מאיר בעולם הזה, שבו תשובה יכולה לשנות אדם ברגע אחד.

פנימיות הלב (ציון) פנימיות הלב / ציון

האהבה הטבעית והנסתרת לה' שבלבו של כל יהודי, שלמעלה מן האהבה המורגשת. אין לה מקבילה בצד שכנגד; כשהיא בגלות, היא נפדיה באמצעות לימוד משפטי התורה.

שני חללי הלב ב' חללי הלב

בחלל השמאלי צריכה להיות מרירות על הריחוק מה', ובימני — שמחה במצוות. כשהם מופנים לחוסרים ולתאוות גשמיים, הם "שבוים" ונפדים באמצעות צדקה.

קטע 1 • 11-2

חדשים בכל יום

1 ציון במשפט¹ תפדה^{2,3,4} ושביה בצדקה. (ע' [עיינן] רבות משפטים פ"ל ובפ' עקב גבי ושמר כו' החסד)⁵
 "ציון תיפדה במשפט, ושביה בצדקה". (ראו [מדרש] רבה, משפטים, פרק 30, ובפרשת עקב, על "ושמר..." וכו',
 "החסד".)

המאמר פותח בפסוק האחרון של ההפטרה לפרשת דברים (ישעיהו א, כז): ציון תיפדה במשפט, ושביה — בצדקה. תחילה מציין אדמו"ר
 הזקן שני מדרשים על הפסוק: שמות רבה על פרשת משפטים, והמדרש על פרשת עקב, שבו המשפט והצדקה של ישראל מקבילים לחסד
 ולרחמים של ה'.

הנה כתיב והיו הדברים האלה⁶ אשר אנכי מצוך היום פ"י קאי על כל יום כי בכל יום^{7,8} יהיו בעיניך
 כחדשים⁹ אך איך יבא לזה שיהיה כן

והנה כתוב: "והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום". כלומר, "היום" מתייחס לכל יום, שכן בכל יום יהיו בעיניך
 כחדשים. אבל כיצד מגיעים לכך, שזה אכן יהיה כך?

הדיון מתחיל מפסוק נוסף, דברים ו, ו: "והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום". "היום" פירושו בכל יום: כדברי הספרי, דברי התורה
 לא ייתפסו לעולם כגזירה ישנה, אלא כחדשה. השאלה היא כיצד אדם יכול להגיע בפועל לתחושה הזאת.

ויובן בהקדים כי הנה תכלית ירידת הנשמות מלמעלה שהיו שם מקודם ש"י"ב [ששת ימי בראשית] כי
 המלאכים שנתהוו במע"ב [במעשה בראשית] ברוח פיו ית' י"א בשני וי"א בחמישי ועוף יעופף^{10,11,12} כו'.

הדבר יובן בהקדמת הסבר על תכלית ירידת הנשמות מלמעלה, מהמקום שבו היו קודם ששת ימי בראשית.
 המלאכים, לעומת זאת, נבראו במעשה בראשית, ברוח פיו יתברך: יש אומרים שנבראו ביום השני, ויש אומרים
 ביום החמישי, שבו נאמר "ועוף יעופף" וכו'.

התשובה מתחילה בביאור תכלית ירידת הנשמה לעולם. הנשמות היו קיימות קודם הבריאה, ואילו המלאכים נבראו במהלך ששת ימי
 בראשית, ב"רוח פיו" — כלומר, בדיבורו של ה'. המדרש מביא מחלוקת אם הם נבראו ביום השני או ביום החמישי, שבו נאמר "ועוף
 יעופף".

2 ועוף זה מיכאל¹³ כוי אבל הנשמות שנמשכו מבחי' מחשבה¹⁴ היו קודם שייב [ששת ימי בראשית] וכמארזי"ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] במי נמלך¹⁵ בנשמותיהן של צדיקים¹⁶ ולא צדיקים לבד אלא כדכתיב ועמך כולם צדיקים¹⁷ וירידתן בגוף הוא צורך עליי [עליה]¹⁸.

"ועוף" — זהו מיכאל וכו'. אבל הנשמות, שנמשכו מבחינת המחשבה, היו קיימות עוד לפני ששת ימי בראשית, כמאמר רז"ל: "במי נמלך? בנשמותיהם של צדיקים". ולא הצדיקים בלבד, אלא כפי שנאמר: "ועמך כולם צדיקים". וירידתן לגוף היא לשם עלייה.

הזוהר מפרש את "העוף" כמיכאל, ולכן אפילו המלאכים הנעלים ביותר שייכים לימי הבריאה. הנשמות, שנמשכו מ"מחשבתו" של ה', קדמו לבריאה: המדרש אומר שהי' "נמלך" בנשמותיהם של צדיקים, ומכיוון ש"ועמך כולם צדיקים", הדבר כולל כל נשמה יהודית. לכן ירידתן לגוף היא לשם עלייה גבוהה עוד יותר.

קטע 2 • 31-4

מהודאה לברכה

3 ולהבין ענין העליי [העליה] מאחר שגם בלא"ה [בלאו הכי] עלו במחשבה הנה יי"ל [יש לומר] פיי נשמה שנתת בי טהורה היא¹⁹ כוי

כדי להבין את עניין העלייה, שהרי גם בלעדיה עלו במחשבה, אפשר לכאר [דרך] את משמעות "הנשמה שנתת בי טהורה היא" וכו'.

אם הנשמות כבר "עלו במחשבה" לפני הבריאה, איזו עלייה יכולה הגוף להוסיף? אדמו"ר הזקן משיב באמצעות ברכת הבוקר: "אלוקיי, הנשמה שנתת בי טהורה היא".

והוא תחלת התפלה גם קודם לאשר יצר²⁰ כמ"ש בגמרא פי' בתרא דברכות ד"ס ע"ב²¹ כי מתער משנתיה אומר אלקי נשמה שנתת בי טהורה היא²² כוי.

זוהי תחילת התפילה, עוד לפני [ברכת] "אשר יצר", כפי שנאמר בגמרא, בפרק האחרון של ברכות, דף ס ע"ב: "כשמתעורר משנתו אומר: 'אלוקיי, הנשמה שנתת בי טהורה היא' וכו'.

ברכה זו פותחת את תפילות היום: לפי הגמרא (ברכות ס ע"ב), אומרים אותה עם היקיצה, עוד לפני "אשר יצר", הברכה על פעולת הגוף. הביטויים שבה מתארים את כל מסעה של הנשמה ממקורה אל תוך הגוף.

פיי טהורה היא מבחי' טהירו עילאה²³ ואח"א [ואחר אומר] אתה בראתה פיי בריאה היינו יש מאין עד נפחתה בי התלבשות הנשמה בתוכיות הגוף להחיותו ואתה משמרה שלא תצא מהגוף

כלומר, "טהורה היא" — ממדרגת טהירו עילאה. ואחר כך נאמר "אתה בראתה": בריאה היא יש מאין. לאחר מכן נאמר "ואתה נפחתה ביי" — התלבשות הנשמה בפנימיות הגוף כדי להחיותו. "ואתה משמרה" — שלא תצא מן הגוף,

כל ביטוי מתאר שלב בירידה. "טהורה" הוא מקורה של הנשמה בטהירו עילאה; "אתה בראתה" פירושו בריאה יש מאין; "ואתה נפחתה ביי" מתאר את כניסתה לגוף כדי להחיותו; ו"אתה משמרה" שומר עליה שלא תצא מן הגוף.

והוא בבחי' מקיף וכך אור א"ס ב"ה סוכ"ע וממכ"ע [וממלא כל עלמין] ולא שסובב מלמעלה רק שבכל אתר ופנה הוא ממלא כהתלבשות החיות בהנברא וסובב מלמעלה בבחי' שמירה שלא יפסוק החיות ויצא כו' ועמ"ש בביאור ע"פ לבבתני אחותי.²⁴

וזהו בבחינת אור מקיף. כך גם אור אין סוף ברוך הוא הוא סובב כל עלמין וממלא כל עלמין. אין הכוונה שהוא רק מקיף מלמעלה; אלא שבכל מקום ופינה הוא ממלא, בדומה לחיות המתלבשת בנברא, ומקיף מלמעלה בבחינת שמירה, כדי שהחיות לא תיפסק ולא תסתלק וכו'. ועיינו במה שנכתב בביאור על הפסוק "לבבתני אחותי".

שמירה זו היא כוח מקיף, המחזיק את הנשמה בתוך הגוף מכוח שמעל לו. בדומה לכך, אורו של ה' ממלא את כל העולמות ומחיה אותם מבפנים, ובה בעת מקיף אותם ושומר שחיותם לא תיפסק; "מקיף" אינו פירושו שהוא אינו נמצא למטה.

4 והנה כל זמן שהנשמה בקרבי מודה אני²⁵ שכאוי"א [שכל אחד ואחד] יכול להודות לה' אבל אח"כ צ"ל ברוך אתה ה' הוא מדרגה גבוהה יותר מבחי' ההודאה.

"כל זמן שהנשמה בקרבי, מודה אני": כל אחד ואחת יכולים להודות לה'. אבל אחר כך יש לומר "ברוך אתה, הוי", שהיא מדרגה גבוהה יותר מבחינת הודאה.

באותה ברכת בוקר נאמר: "כל זמן שהנשמה בקרבי, מודה אני לפניך" — דברים שכל יהודי יכול לומר. ובכל זאת, אחר כך אומרים "ברוך אתה, הוי", וברכה היא מדרגה גבוהה יותר מהודאה.

ולהבין זה ומהו הודאה כי מודים חכמים לר"מ [לרבי מאיר] לפי שמחולקים תחלה ואיך שייך לומר כן נגדו ית'

כדי להבין זאת, ומהי הודאה: [אנו אומרים], "מודים חכמים לר' מאיר", משום שבתחילה הם חולקים עליו. וכיצד שייך לומר דבר כזה ביחס אליו יתברך?

בגמרא נאמר "מודים חכמים לר' מאיר" במקום שבו תחילה הם חולקים עליו, ואחר כך מודים שהוא צודק. הודאה, אם כן, מניחה שהייתה קודם לכן דעה אחרת; כיצד אפשר לתאר כך את יחסנו לה'?

אך כי אנו שוכני מטה אומרים שהבריאה הוא יש מאין ששמים וארץ ושמי השמים דבר היש הנראה לעינינו ומה שלמעלה הוא האין

אך [ההסבר הוא] שאנו, שוכני מטה, אומרים שהבריאה היא יש מאין: השמים והארץ ושמי השמים הם הי"ש הנראה לעינינו, ואילו מה שלמעלה הוא ה"אין".

התשובה היא שמנקודת המבט שלנו, למטה, השמים והארץ הגשמיים נראים ממשיים — "יש" — ואילו העולמות הרוחניים שלמעלה נראים כ"אין". משום כך אנו מתארים את הבריאה כ"יש מאין".

אבל אצלו ית' הוא בהיפך מן מה שנראה לעינינו כי כולא קמיה כלא²⁶ ממש חשיב וכל מה שלמטה הוא יותר כלא וכאין

אבל מבחינתו יתברך הדבר הפוך ממה שנראה לעינינו, שכן "כולא קמיה כלא ממש חשיב", וכל מה שנמוך יותר נחשב עוד יותר כלא וכאין,

מנקודת מבטו של ה' הדבר הפוך. כפי שנאמר בזוהר, הכול נחשב לפניו כלא; וככל שהדבר נמוך יותר, כך הוא נחשב עוד יותר כלא.

והוא ית' הוא היש האמיתי (ועמ"ש מזה בד"ה בשעה שהקדימו ישראל נעשה²⁷ וסד"ה כי תשמע בקול)²⁸

והוא יתברך הוא ה"יש" האמיתי. (וראו מה שנכתב על כך במאמר המתחיל "בשעה שהקדימו ישראל נעשה", ובסוף המאמר המתחיל "כי תשמע בקול").

הוא לבדו ה"יש" האמיתי, המציאות האמיתית היחידה. כאן מופנים הקוראים לשני מאמרים שמרחיבים בנושא: "בשעה שהקדימו ישראל נעשה" ו"כי תשמע בקול" (בפרשת ראה).

וע"ז אנו אומרים מודים אנחנו שאנו מודים שהאמת הוא כמו שהוא בידיעתו ית' וכאו"א [וכל אחד ואחד] מישראל יש בו בחי' הודאה זו

ועל כך אנו אומרים "מודים אנחנו": אנו מודים שהאמת היא כפי שהיא בידיעתו יתברך. וכל אחד ואחת מישראל ניחן בבחינת הודאה זו.

הודאה פירושה, אפוא, להכיר בכך שהאמת היא כפי שה' יודע אותה, אף שהעולם אינו נראה לנו כך. לכך אנו מתכוונים בתפילת "מודים", ולכל יהודי יש יכולת זו.

אך עכ"ז [עם כל זה] ההודאה הוא מרחוק דהיינו שבעצמו אינו אצל וסמוך לזה שמודה אלא בבחי' אמונה שהיא בחי' עטרה ומקיף

אך למרות זאת, ההודאה היא מרחוק: כלומר, האדם עצמו אינו קרוב ונמצא בסמיכות לדבר שעליו הוא מודה, אלא הוא קשור אליו רק באמצעות בחינת האמונה, שהיא בחינת עטרה ומקיף.

הודאה כזאת עדיין באה "מרחוק": האדם מכיר באמת, אך אינו קרוב אליה בעצמו. היא נשענת על אמונה, המקיפה את האדם כעטרה; זו בחינה מקיפה, ולא דבר המורגש בתוכו.

ולכן גנבא אפום מחתרתא רחמנא קריא²⁹ הרי שמאמין ביכולת רבוש"ע [רבונו של עולם] כו' אבל ברכה הוא גילוי

ולכן "גנבא אפום מחתרתא רחמנא קריא": הרי הוא מאמין ביכולתו של ריבון העולמים וכו'. אבל ברכה היא גילוי,

הראיה לכך היא הגנב שמתפלל לה' בפתח המנהרה שלו — אמירה המצויה בנוסח הגמרא שבספר עין יעקב (ברכות סג ע"א): הוא מאמין בכוחו של ה', אך אמונתו אינה משפיעה על מעשיו. לעומת זאת, ברכה פירושה להביא את האלוקות לידי גילוי.

וכמו ישמעאל בני ברכני³⁰ וכך ברוך ה' מן העולם³¹ ועד העולם כו' שנמשך מן העולם דאתכסיא עד העולם דאתגלייא

כמו במאמר "ישמעאל בני, ברכני". וכך גם "ברוך הוי' מן העולם ועד העולם" וכו': כלומר, הדבר נמשך מן העולם הנסתר אל העולם הגלוי.

כאשר ה' ביקש מרבי ישמעאל "ברכני", הוא התפלל שרחמיו של ה' יתגלו: ברכה ממשיכה ומגלה את מה שהיה נסתר. לכן את "ברוך הוי' מן העולם ועד העולם" מפרשים כהמשכה מן העולם הנסתר אל העולם הגלוי.

והיינו ע"י והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום³² כו' שע"י מצות ותורה ממשיכים גילוי בנפש וזה נעשה באמצעות "והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום" וכו': באמצעות התורה והמצוות ממשיכים גילוי אל תוך הנפש.

המשכה זו נעשית באמצעות התורה ומצוותיה, "הדברים האלה אשר אנכי מצוך". הן מביאות את האלוקות לגילוי גלוי בתוך הנפש עצמה.

(וכמ"ש בספרי שמתוך כך אתה מכיר³³ את מי שאמר והיה העולם³⁴ ועמ"ש בד"ה וידעת היום³⁵ והשבות³⁶ מענין באמונתו יחיה)³⁷ ומתחלה צ"ל ואהבת³⁸ כו'

(כמו שנאמר בספרי: "שמתוך כך אתה מכיר את מי שאמר והיה העולם". ועיין במה שנכתב במאמר המתחיל "וידעת היום והשבות אל [לבבך]", בענין "באמונתו יחיה"). ותחילה צריך להיות "ואהבת" וכו',

הספרי שואל כיצד אוהבים את ה', ומשיב שעל ידי דברי התורה שעל לב האדם הוא בא להכיר את הבורא; הטקסט מפנה גם לדיון ב"צדיק באמונתו יחיה". אך תחילה צריך לבוא "ואהבת", הקודם ל"והיו הדברים האלה" בפרשת שמע.

שע"י אח"כ בש"ע [בשמונה עשרה] ברכות והמשכות בא"י [ברוך אתה ה'] כו' היינו שבין בחי' הודאה לבחי' ברכה הוא בחי' אהבה כו'

שעל ידה באות אחר כך, בתפילת שמונה עשרה, ברכות והמשכות: "ברוך אתה הוי"ו וכו'. כלומר, בין בחינת ההודאה לבחינת הברכה נמצאת בחינת האהבה וכו'.

בסדר התפילה, אהבת ה' שבקריאת שמע מובילה לתפילת שמונה עשרה, שברכותיה — שכל אחת מהן פותחת ב"ברוך אתה הוי"ו" — הן המשכות. לכן האהבה היא השלב שבין הודאה לברכה.

(ועמ"ש בענין ברכה בד"ה ראה אנכי נותן³⁹ לפניכם היום ברכה⁴⁰ שהוא בחי' ראייה בחי' ביטול כו' (ועיין במה שנכתב בענין ברכה במאמר המתחיל "ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה", שהיא בחינת ראייה, בחינת ביטול וכו';

הטקסט מוסיף הפניה: המאמר "ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה" מסביר את הברכה כ"ראייה", בחינת ביטול.

ע"ש ועמ"ש בד"ה ביום השמיני עצרת⁴¹ בענין לבא מבחי' כריעה לבחי' השתחואה והשתחואה הוא בחי' ביטול והוא בחי' שמו"ע [שמונה עשרה] כמ"ש סד"ה השמים כסאי^{42,43} ולכן הממוצע ביניהם הוא בחי' אהבה):

עיין שם. ועיין כמה שנכתב במאמר המתחיל "ביום השמיני עצרת", בעניין המעבר מבחינת כריעה לבחינת השתחוויה; והשתחוויה היא בחינת ביטול, והיא בחינת תפילת שמונה עשרה, כפי שנכתב בסוף המאמר המתחיל "השמים כסאי". לכן בחינת האהבה היא הממוצע ביניהן.)

המאמר על שמיני עצרת עוסק במעבר מכריעה להשתחוויה מלאה, שהיא ביטול ומקבילה לתפילת שמונה עשרה, כפי שמוסבר בסוף "השמים כסאי". לכן האהבה היא הבחינה המתווכת ביניהן.

קטע 3 • 51

מלכות ועצמות

5 ב והנה כדי שיבוא לבחי' ואהבת הוא ע"י התבוננות שמע ישראל⁴⁴ ובשכמל"ו [וברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד]

פ"י כי הנה הבריאה

ב. כדי להגיע לבחינת "ואהבת", הדבר נעשה באמצעות התבוננות ב"שמע ישראל" וב"ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד". והביאור: הבריאה

סעיף ב מסביר כיצד מגיעים לאהבת "ואהבת": באמצעות התבוננות ב"שמע ישראל" ובשורה הנאמרת אחריו, "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד". השורה השנייה מבארת מה פירוש הדבר שהבריאה היא "יש מאין".

הוא יש מאין פ"י כמ"ש בשכמל"ו [ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד] שבחי' מלכותו מה שנק' מלך עליהם שאינו בחי' עצמיות הוא המחיה כל עולמות עליונים וממשלתך הוא למטה מבחי' המלוכה

הוא יש מאין. כלומר, כפי שנאמר ב"ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד": בחינת מלכותו, היינו העובדה שהוא נקרא מלך עליהם, שאינה בחינת עצמותו, היא המחיה את כל העולמות העליונים. ו"וממשלתך" היא מדרגה נמוכה מבחינת המלוכה,

"ברוך שם כבוד מלכותו" עוסק במלכותו של ה', בכך שהוא מלך על העולמות, שאינו עצמותו; ממנה מקבלים כל העולמות העליונים את חיותם. "וממשלתך" (תהילים קמה, יג) היא מדרגה נמוכה מן המלוכה.

שהוא מושל בעל כרחן שלא בטובתן והוא חיצוניות מדת מלכותו ית' הוא בכל דור ודור⁴⁵ שיש דורות שהיו רשעים

שהרי הוא מושל בהם בעל כורחם ושלא לרצונם; וזוהי החיצוניות של מידת מלכותו ית'. היא "בכל דור ודור", שכן יש דורות שהיו רשעים,

מלך מולך על נתיניו מרצונם, ואילו ממשלה היא שלטון הנכפה עליהם בעל כורחם; זוהי החיצוניות של מלכותו. הפסוק אומר שהיא "בכל דור ודור", גם בדורות רשעים.

כמו דור המבול כו' שלא קבלו עול מלכותו ברצון ואעפ"כ [ואף על פי כן] נמשך להם חיות רב מבחי' ממשלתך כו'

כמו דור המבול וכו', שלא קיבלו עליהם את עול מלכותו מרצונם, ואף על פי כן נמשכה אליהם חיות רבה מבחינת "וממשלתך" וכו'.

דור המבול לא קיבל עליו את מלכות ה', ואף על פי כן קיבל חיות רבה מן המדרגה החיצונית הזאת של "ממשלה". שלטונו של ה' מקיים גם את מי שדוחה אותו.

והנה כל העולמות עליונים ג"ע [גן עדן] תחתון שהוא תענוג נפלא מעוה"ז עד שארז"ל [שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] מוטב דלידייני⁴⁶ כו'

והנה כל העולמות העליונים — גן עדן התחתון, שהוא תענוג נפלא לאין ערוך מן העולם הזה, עד שאמרו חז"ל: "מוטב דלידייניה" וכו',

בין העולמות העליונים נמצא גן עדן התחתון, שתענוגו עולה לאין ערוך על העולם הזה, עד שרבי מאיר אמר על אחר: "מוטב דלידייניה", ואחר כך ייכנס לעולם הבא. ואף תענוג גדול כזה שייך לסדר הנבראים.

וג"ע [וגן עדן] עליון ויש עוד עליות לאין קץ כולם נתהוו רק מבחי' מלכותו ית' ולכן נקרא הבריאה יש מאין

וכן גן עדן העליון, ויש עוד עליות עד אין קץ; כולם נתהוו רק מבחינת מלכותו ית'. לכן נקראת הבריאה "יש מאין", מעבר לו נמצאים גן עדן העליון ועליות נוספות עד אין קץ, ואף על פי כן כולם נתהוו רק ממלכותו של ה'. משום כך הבריאה נקראת "יש מאין".

כי התהוות הנבראים הוא מבחי' שהוא כאין ואפס שאינו רק בחי' זיו והארה ממנו ית' והוא בחי' ומדת מלכותו ית' וע' בפ' ראה ע"פ אחרי

כי התהוות הנבראים היא מבחינה שהיא כאין ואפס, שאינה אלא זיו והארה ממנו ית'; וזוהי בחינת ומידת מלכותו ית'. ועיין בפרשת ראה, על הפסוק "אחרי".

הנבראים באים ממדרגה שהיא "כאין" ביחס לה': מלכות היא רק זיו והארה ממנו, ולא עצמותו. מן ה"אין" הזה נוצר ה"יש" של כל העולמות; כאן מפנה המאמר למאמר בפרשת ראה להרחבה.

וגם זאת אינה מתלבשת בתוכיותם רק עומד עליהם מלמעלה בבחי' מקיף ע' [עייין] בפ' בלק ע"פ מי מנה⁴⁷ וכמשל המלך אשר שמו נקרא עליהם.

וגם הארה זו אינה מתלבשת בתוכם, אלא עומדת עליהם מלמעלה בבחינת מקיף [אור מקיף] (עייין בפרשת בלק, על הפסוק "מי מנה"), וכמשל המלך ששמו נקרא עליהם.

גם הארה זו אינה נכנסת לתוך העולמות, אלא מקיפה אותם, בדומה לשמו של מלך הנקרא על עמו אף שהוא עצמו אינו נמצא בתוכם. כאן מפנה המאמר למאמר "מי מנה" בפרשת בלק.

אך הנה כִּי־ז [כל זה] הוא מצד סדר השתלשלות והתהוות העולמות עליונים אבל בעוה"ז ע"י תשובה ומע"ט [ומעשים טובים] יוכל להמשיך גילוי עצמות א"ס ב"ה ממש

אך כל זה הוא מצד סדר ההשתלשלות והתהוות העולמות העליונים. בעולם הזה, לעומת זאת, באמצעות תשובה ומעשים טובים אפשר להמשיך גילוי של עצמותו ממש של אין סוף, ברוך הוא.

כל זה שייך לסדר ההשתלשלות, לאופן שבו העולמות מתהווים. בעולם הזה, לעומת זאת, תשובה ומעשים טובים יכולים להמשיך גילוי של עצמות ה' ממש, למעלה ממלכות.

ועוד זאת ישים אל לבו שבעוה"ב [שבעולם הבא] א"א לעלות רק בהדרגה⁴⁸ כף הקלע וגיהנם ג"ע [גן עדן] תחתון נהר דינור ג"ע [גן עדן] ע ליון כו' כמשפט הראוי לפי שהוא מבחי' ממלא

ועוד עליו לשים אל לבו שבעולם הבא אי אפשר לעלות אלא בהדרגה: כף הקלע, גיהנום, גן עדן התחתון, נהר דינור, גן עדן העליון וכו', בהתאם למדרגה הראויה, משום שהדבר נובע מבחינת ממלא כל עלמין.

בעולם הבא הנשמה יכולה לעלות רק בהדרגה, דרך שלבים כגון "כף הקלע", גיהנום, גן עדן התחתון, נהר דינור וגן עדן העליון. סדר הדרגתי זה שייך לממלא כל עלמין, האור שממלא כל עולם לפי מידתו.

אבל בעוה"ז יכול להשתנות מן הקצה אל הקצה מיד כרגע^{49, 50} עד שלדינא המקדש את האשה ע"מ [על מנת]⁵¹ הוא צדיק גמור מקודשת אפי' [אפילו] הוא רשע⁵² גמור שמא הרהר תשובה⁵³ כו'

אבל בעולם הזה אדם יכול להשתנות מקצה אל קצה מיד, ברגע אחד. עד כדי כך, שלפי הדין, אדם המקדש אישה על תנאי שהוא צדיק גמור — היא מקודשת, אף אם הוא רשע גמור, שמא הרהר תשובה וכו'.

בעולם הזה אדם יכול להשתנות מקצה אל קצה ברגע אחד. הגמרא פוסקת שאם אדם מקדש אישה "על תנאי שאני צדיק גמור", היא מקודשת אף אם הוא רשע גמור, שמא הרהר תשובה.

והיינו מפני שיש הארת הסובב ומטעם זה ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] יפה שעה⁵⁴ אחת בתשובה ומע"ט [ומעשים טובים] בעוה"ז⁵⁵ כו' וזהו מרב כל⁵⁶ פי' למעלה מעוה"ב [מעולם הבא] הנקי כל^{57, 58} (עמ"ש בד"ה מגורת זהב)^{59, 60}

וזה מפני שיש כאן הארה של סובב כל עלמין. משום כך אמרו חז"ל: "יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה" וכו'. וזהו "מרב כל", כלומר למעלה מהעולם הבא, הנקרא "כל". (ראו מה שכתוב במאמר המתחיל "מגורת זהב".)

שינוי פתאומי כזה אפשרי מפני שסובב כל עלמין, האור שלמעלה מכל מדידה, מאיר כאן. משום כך שעה אחת של תשובה ומעשים טובים בעולם הזה יפה מכל חיי העולם הבא. כך מתפרש הביטוי "מרב כל" שבתורה: למעלה מהעולם הבא, הנקרא "כל".

ולכן יהיה ואהבת בכל נפשך⁶¹ במס"נ [במסירות נפש] ולא מסירת הגוף בלבד והתכלית להמשיך אי"ס ב"ה הסובב למטה והיינו ע"י תורה ומצות.

לכן "ואהבת... בכל נפשך" צריכה להיות במסירות נפש, ולא במסירת הגוף בלבד. התכלית היא להמשיך למטה את אין סוף, ברוך הוא, את האור הסובב; והדבר נעשה באמצעות התורה והמצוות.

לכן אהבת ה' "בכל נפשך" פירושה מסירות נפש, מסירת הנפש עצמה ולא הגוף בלבד. המטרה היא להמשיך לעולם הזה את אין סוף, הסובב את הכול, והדבר נעשה באמצעות התורה והמצוות.

וז"ש [וזהו שכתוב] והיו הדברים האלה אשר אנכי⁶² מי שאנכי⁶³ עצמותו ית' מצוך לשון התקשרות ולא מבחי' שם כבוד מלכותו ית' היום דוקא ולא למחר בעוה"ב [בעולם הבא]⁶⁴ שאינו

וזהו [פירוש] הכתוב: "והיו הדברים האלה אשר אנכי" — "אנכי", מי שאנכי, עצמותו יתברך; "מצוך" — לשון התקשרות, ולא מבחינת "שם כבוד מלכותו יתברך"; "היום" — דוקא, ולא מחר, בעולם הבא, שהוא

כך מתפרשת כל מילה בפסוק: "אנכי" הוא עצמותו ממש של ה', ולא בחינת מלכותו; "מצוך" פירושו חיבור והתקשרות; ו"היום" פירושו בעולם הזה, ולא בעולם הבא.

רק לקבל שכרם ובהתכוננו בזה בכל יום יהיו בעיניך כחדשים ממש כיון שהיום בעוה"ז הוא שיכול להמשיך מבחי' עצמותו ומהותו ית' משא"כ למחר בעוה"ב [בעולם הבא] כו' וע' בפי' פינחס ע"פ צו את^{65, 66} כו'

רק לקבלת שכרם. וכאשר יתבונן בכך, יהיו המצוות בכל יום בעיניו כחדשות ממש, שהרי דווקא היום, בעולם הזה, אפשר להמשיך מבחינת עצמותו ומהותו יתברך, מה שאין כן מחר, בעולם הבא וכו'. ועיינו בפרשת פינחס, על הפסוק "צו את... וכו'".

העולם הבא נועד רק לקבלת שכר. מכיוון שרק כאן, היום, אפשר להמשיך את עצמותו ממש של ה', המצוות יכולות להרגיש חדשות ממש בכל יום — וכך מתורצת השאלה שבה פתח המאמר.

ולכן נק' המצות רמ"ח אברים⁶⁷ רמ"ח המשכות החיות מהרצון העליון כמשל האבר שיש בו גיד מהמוח שמתלבש בו הרצון להטותו כפי שרוצה כו'

לכן המצוות נקראות רמ"ח איברים: רמ"ח המשכות של חיות מן הרצון העליון. הדבר דומה לאיבר שיש בו גיד מן המוח, שבתוכו מתלבש הרצון להניעו כפי שרוצים וכו'.

המצוות נקראות רמ"ח "איברי המלך": כל אחת מהן היא צינור של חיות מן הרצון העליון. בדומה לכך, באיבר יש גיד מן המוח, שדרכו הרצון מניע אותו.

וזהו ואהבת להיות הוי' אלקיך גילוי אלקות בשיני חללי לבך⁶⁸ חלל השמאלי מרירות על שהוא משוקע בענייני עוה"ז וריחוקו מה' וחלל הימני שמחה של מצוה כו'.

וזהו "ואהבת": שהוי' יהיה אלקיך, כלומר, גילוי אלקות בשני חללי הלב — בחלל השמאלי, תחושת מרירות על כך שהוא שקוע בענייני העולם הזה ורחוק מה'; ובחלל הימני, שמחת המצווה וכו'.

כלומר, "ואהבת" פירושו שהוי' יהיה "אלקיך" ויתגלה בשני חללי הלב. בחלל השמאלי מורגשת מרירות על השקיעה בענייני העולם ועל הריחוק מה', ובחלל הימני מורגשת שמחת המצווה.

ישמח ישראל בעושי⁶⁹ הן המצוות שנתלבשו בעשי [בעשיה] וע' ב סשי"ב [ספר של בינונים] ס"פ ל"ד וכל שתהיה המרירות יותר מההעדר

"ישמח ישראל בעושי" — אלו המצוות שהתלבשו בעשיה. ועיינו בספר של בינונים, בסוף פרק ל"ד. וככל שהמרירות על החיסרון גדולה יותר,

"ישמח ישראל בעושי" נקרא כאן כשמחה במצוות, המלוּבשות בעשיה, עולם הפעולה: "בעושי" נשמע כ"במעשיו" — המעשים שישראל עושים. בסוף פרק ל"ד בתניא מוסבר כיצד יכולים להתקיים בעת ובעונה אחת לב נשבר ושמחה.

אזי יהיה אח"כ יתרון השמחה מהגילוי אור אי"ס שע"י המצוות (וע' בד"ה אסרי לגפן^{70,71} ובד"ה בהעלותך^{72,73} ובד"ה מנורת זהב הנ"ל)

כך תהיה לאחר מכן יתרון לשמחה על גילוי אור אין סוף הבא באמצעות המצוות. (ועיינו במאמר המתחיל "אסרי לגפן", במאמר המתחיל "בהעלותך" ובמאמר המתחיל "מנורת זהב" הנזכרים לעיל.)

ככל שהמרירות על החיסרון עמוקה יותר, כך גדולה יותר השמחה שבאה בעקבותיה — שמחה על אור אין סוף המתגלה באמצעות המצוות. הטקסט מפנה לשלושה מאמרים המפתחים רעיון זה.

ואף שאין הגילוי עתה לעתיד יהיה הגילוי וז"ש [וזהו שכתוב] זורע צדקות ומצמיח ישועות⁷⁴ וישע ה' שע"ה נהורין וה"ז [והרי זה]

ואף שהגילוי אינו קיים כעת, לעתיד לבוא יהיה גילוי. וזהו שנאמר: "זורע צדקות ומצמיח ישועות"; וכן "וישע ה'" — שלוש מאות שבעים וחמישה אורות. והרי זה

הגילוי נסתר כעת, ולעתיד לבוא יהיה גילוי. זהו תוכן הברכה "זורע צדקות ומצמיח ישועות": המצוות נזרעות כעת, וה"ישועות" נקשרות למילה "וישע", כלומר "וה' פנה" (בראשית ד:ד'), שהטקסט מזהה עם שלוש מאות שבעים וחמישה אורות.

כמו אדם שיש לו תיבה מלאה אבנים טובות ומרגליות שהוא שמח מאד בהם אף שאינו רואה אותם כי הם סגורים בתיבה:⁷⁵

כמו אדם שיש לו תיבה מלאה אבנים טובות ומרגליות, והוא שמח בהן מאוד אף שאינו רואה אותן, משום שהן סגורות בתוך התיבה.

בינתיים האדם דומה למי שיש לו תיבה נעולה מלאה אבני חן, והוא שמח בה אף שאינו יכול לראות את תכולתה. כך אפשר לשמוח באור שהמצוות ממשיכות, עוד לפני שהוא מתגלה.

קטע 4 • 61

ציון ושביה

6 ג אך כל זה הוא כפי שצריך להיות אבל כשאנו כן והמרירות הוא מעניני עולם הזה בהעדרו בבני חיי מזוני

3. אולם כל זה הוא כפי שראוי להיות. אך כשאין הדבר כך, והמרירות היא על ענייני העולם הזה, על החסר לו ב"בני, חיי ומזוני",

סעיף ג' עוסק באדם שרגשותיו מופנים למקום הלא נכון: המרירות שלו היא על חסרונות גשמיים ב"בני, חיי ומזוני". זהו היפוכו של המרירות על הריחוק מהי שתוארה קודם.

וכן השמחה היא משלימותו בהם זהו בחיי גלות הניצוץ אלהי בתוך נה"ב [נפש הבהמית] כרחל לפני גוויזה⁷⁶ כו'

וכן גם השמחה היא מכך שיש לו אותם בשלמותם — זהו עניין גלות הניצוץ האלקי בתוך נפש הבהמית, "כרחל לפני גוויזה" וכו'.

גם שמחתו נובעת מכך שיש לו את הדברים האלה בשלמותם. זוהי גלות הניצוץ האלקי בתוך נפש הבהמית, כשהוא שותק וחסר אונים, "כרחל לפני גוויזה" (ישעיהו נג, ז).

(ע' [עייני] לעיל ע"פ אלה מסעי)^{77,78} ועי' כתיב ציון⁷⁹ במשפט תפדה^{80,81} ציון לשון סימן⁸² אנא סימנא^{83,84} כו'

(ראו לעיל, על הפסוק "אלה מסעי"). ועל כך נאמר: "ציון במשפט תפדה". "ציון" הוא לשון סימן, "אנא סימנא" וכו'.

על גלות זו נאמר בפסוק: "ציון במשפט תפדה". "ציון" פירושו סימן או ציון דרך: הגמרא לומדת זאת מן הפסוק ביחזקאל "ובנית אצלו ציון", ובזוהר מופיע הביטוי "אנא סימנא".

והיינו בחינת פנימית הלב ואהבה הטבעית ואהבה פנימיות המסותרת בלב איש ישראל (ועי' בד"ה כי תצא⁸⁵ ועי"פ רני ושמחי בת ציון^{86,87} כו').

וזוהי בחינת פנימיות הלב, האהבה הטבעית והאהבה הפנימית המסותרת בלבו של כל יהודי. (וראו במאמר המתחיל "כי תצא", ועל הפסוק "רני ושמחי בת ציון" וכו').

ציון היא פנימיות הלב: האהבה הטבעית והנסתרת לה' הטמונה בלבו של כל יהודי, מתחת לרגשות הגלויים. הטקסט מפנה לשני מאמרים שמרחיבים בנושא אהבה פנימית זו.

וגם היא בגלות ותפדה במשפט היינו הלכות⁸⁸ כתרנומו עי"פ כמשפט הראשון⁸⁹ כהלכתא קדמייתא^{90,91} והיינו כמשארז"ל [כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] אין הגליות מתכנסות

וגם היא בגלות, והיא "תפדה במשפט" — כלומר, בהלכות, כפי שתרגם אונקלוס את הפסוק "כמשפט הראשון": "כהלכתא קדמייתא". וזהו שאמרו חז"ל: "אין הגליות מתכנסות"

גם האהבה הפנימית הזאת נמצאת בגלות, והיא נפדית "במשפט", שפירושו כאן הלכות התורה: אונקלוס מתרגם את המילה "משפט" בבראשית מ, יג כ"הלכתא". לכן אומרים חז"ל שהגליות יתכנסו רק בזכות לימוד המשניות.

אלא⁹² בזכות המשניות שנאמר גם כי יתנו בגוים⁹³ כו' כי התורה אור⁹⁴ (ועי' עי"פ ואלה המשפטים^{95,96} כו' לפניהם לבחי' פנימיותם כו' עי"ש)

אלא בזכות המשניות, שנאמר: "גם כי יתנו בגוים" וכו'. כי התורה אור. (וראו על הפסוק "ואלה המשפטים" וכו', "לפניהם" — לבחינת פנימיותם וכו'; עיינו שם.)

המדרש מוכיח זאת מן הפסוק בהושע: "גם כי יתנו בגוים עתה אקבצם", ודורש את "יתנו" במשמעות של לימוד. התורה היא אור, ולימודה מגלה את פנימיות הלב, כפי שמוסבר על המילים "לפניהם" בפרשת משפטים: "לבחינת פנימיותם".

ושביה ב' חללי הלב שהם שבויים ממש כי המרירות שהיתה ראויה להיות על ריחוקו מה' עתה נהפוך הוא על חסרוני העוה"ז

"ושביה" הם שני חללי הלב, שהם שבויים ממש. שהרי המרירות שהייתה ראויה להיות על ריחוקו מה' מופנית כעת, להפך, אל החסרונות בענייני העולם הזה,

"ושביה" הם שני חללי הלב, השבויים ממש. המרירות שהייתה ראויה להיות על הריחוק מה' מופנית במקום זאת אל החסרונות בענייני העולם הזה.

וכן השמחה שהיתה ראויה להיות מן המצות היא מתאוות עוה"ז וה"ז [והרי זה] כשבויים ממש משא"כ בחי' ציון שאין בחינה זו בלעומת זה (ועיין ע"פ חכלילי)⁹⁷

וכן גם השמחה שהייתה ראויה לנבוע מן המצוות נובעת מתאוות העולם הזה, ולכן הם שבויים ממש. אבל בחינת ציון שונה, שכן אין בחינה זו קיימת ב"לעומת זה". (וראו על הפסוק "חכלילי").

גם השמחה שהייתה אמורה לנבוע מן המצוות נובעת מתאוות העולם הזה. ציון, פנימיות הלב, שונה: אין לה מקבילה בצד שכנגד הקדושה, ולכן היא יכולה להיות בגלות אך אינה יכולה להישבות.

והמה יפדו בצדקה רחמנות על העני ומדה כנגד מדה רחם עלינו ותן בלבנו⁹⁸ בינה ובינה לבא^{99, 100} כו' וע' באגה"ק [באגרת הקודש] ע"פ זורע צדקות¹⁰¹ וע"פ והי' [והיה] מעשה הצדקה שלום.^{102, 103}

והם נפדים באמצעות צדקה: רחמים על העני. מידה כנגד מידה: "רחם עלינו ותן בלבנו בינה", ו"בינה היא הלב" וכו'. ועיינו באגרת הקודש, על הפסוק "זורע צדקות" ועל הפסוק "והיה מעשה הצדקה שלום".

חדרי השבי נפדים באמצעות צדקה — רחמים על העני. מידה כנגד מידה, ה' מרחם עלינו ואז "נותן בלבנו בינה", כפי שאנו מבקשים בתפילת שחרית; והבינה שורה בלב. כאן מצוינות גם שתי איגרות באגרת הקודש העוסקות בצדקה.

והנה בבחי' ציון כתיב כי שם צוה^{104, 105} ה' את הברכה (בתלים ס"י קל"ג) וכמ"ש באדר"ז [באדרא זוטא] (דרצ"ו ב' ודרצ"ג¹⁰⁶ סע"ב [סוף עמוד ב])

על בחינת ציון נאמר: "כי שם ציווה הוי' את הברכה" (תהילים, פרק 133), וכך נאמר באדרא זוטא (296b, and the end of 293b)

על ציון נאמר בתהילים: "כי שם ציווה הוי' את הברכה". האדרא זוטא מציבה את ציון כמקום שממנו נמשכות הברכות, ואומרת שבציון הכול הוא רחמים.

ובפ' צו (דל"א¹⁰⁷ א') הרי שבחי' ומדרגת ברכה הנ"ל והוא פנימית הלב שלמעלה מבחי' אהבה זהו בחי' ציון.

ובפרשת צו [בזוהר] (31a). הרי שמדרגת הברכה האמורה לעיל, שהיא פנימיות הלב שלמעלה מבחינת אהבה, היא בחינת ציון.

גם הזוהר בפרשת צו עוסק בציון. מכאן שמדרגת הברכה שתוארה קודם, פנימיות הלב שלמעלה מאהבה, היא ציון.

ועמ"ש מענין פנימית הלב בד"ה ביום השמיני שלח^{108, 109} שע"ז נאמר וקדם צרתני¹¹⁰ ועמ"ש בביאור ע"פ אחת היא יונתי^{111, 112} בענין בכל מאדך¹¹³

ועיינו כמה שנכתב על פנימיות הלב במאמר המתחיל "ביום השמיני שלח", שעל כך נאמר "וקדם צרתני"; ועיינו כמה שנכתב בביאור על הפסוק "אחת היא יונתי", בענין "בכל מאדך".

כאן מפנים לשני דיונים בפנימיות הלב: המאמר על שמיני עצרת, שבו "וקדם צרתני" מתפרש על מדרגה זו, והביאור על "אחת היא יונתי", בענין אהבת ה' "בכל מאדך".

וכן פי האריז"ל [האריז"ל זכרוננו לברכה]¹¹⁴ הובא בספר זהר הרקיע (דקכ"ב א') שבחי ציון הוא בחי ממעמקים קראתיך¹¹⁵ כו'.

וכן פירש האריז"ל, כפי שהובא בספר זוהר הרקיע (122a), שבחינת ציון היא בחינת "ממעמקים קראתיך" וכו'.

גם האריז"ל לימד, כפי שמובא בספר זוהר הרקיע, שציון היא "ממעמקים קראתיך" (תהילים 130:1). ציון היא הקריאה העולה מן המעמקים.

והובא דבריו בסה"מ [בספר הדרת מלך] סי קנ"ו¹¹⁶ ועמ"ש בד"ה לבבתי^{117, 118} בפ"י ברוך שיש בו שני פירושים כו' וכ' פירושים ההם זהו ענין ברוך וענין ברכה

דבריו הובאו בספר הדרת מלך, סעיף 156. ועיינו במה שנכתב במאמר המתחיל "לבבתי" על פירוש המילה "ברוך", שיש לה שני פירושים וכו'; ושני הפירושים הללו הם ענינם של "ברוך" ושל "ברכה".

דברי האריז"ל מובאים גם בספר הדרת מלך. המאמר "לבבתי" מסביר שלמילה "ברוך" יש שני פירושים, והם שני המושגים "ברוך" ו"ברכה".

והנה אורייתא מחכמה נפקת הוא בחי ברוך לכן ציון שהוא בחי ברכה במשפט תפדה דהיינו על ידי הלכות התורה כו'

"אורייתא מחכמה נפקת" — התורה יוצאת מחכמה — היא בחינת "ברוך"; לכן ציון, שהיא בחינת "ברכה", "במשפט תפדה", כלומר באמצעות הלכות התורה וכו'.

התורה, ש"אורייתא מחכמה נפקת", היא בחינת "ברוך". לכן ציון, בחינת "ברכה", נפדית "במשפט", כלומר באמצעות הלכות התורה.

ועמ"ש בד"ה רני ושמחי¹¹⁹ בענין מ"ש גבי יוסף ויקראו לפניו אברך¹²⁰ שהוא ג"כ בחי ברוך וברכה מבואר בלק"ת [בלקוטי תורה (להאריז"ל)] פ' ויצא¹²¹ ציון גימטריא יוסף כו'

ועיינו במה שנכתב במאמר המתחיל "רני ושמחי" על הכתוב ביוסף: "ויקראו לפניו אברך", שגם הוא בחינת "ברוך" ו"ברכה". הדבר מבואר בלקוטי תורה [של האריז"ל], פרשת ויצא: ציון בגימטריה יוסף וכו'.

גם יוסף קשור ל"ברוך" ול"ברכה", שהרי קראו לפניו "אברך" (בראשית 41:43). האריז"ל מציין שציון ויוסף שווים בגימטריה, 156.

וע' בפ' בשלח (דנ"ה ע"ב)¹²² ע"פ בשוב ה' ציון ובפ"י הרמ"ז [הרב משה זכות]¹²³ שם ובפרשה במדבר (דק"י"ח¹²⁴ א') ע"פ יברכך ה' מציון.

ועיינו בפרשת בשלח (נה ע"ב), על הפסוק "בשוב ה' ציון", ובפירוש הרמ"ז שם; וכן בפרשת במדבר (ק"ח ע"א), על הפסוק "יברכך ה' מציון".

הטקסט מוסיף מקורות מהזוהר העוסקים בציון: על הפסוק "בשוב ה' ציון" בפרשת בשלח, יחד עם פירוש הרמ"ז, ועל הפסוק "יברכך ה' מציון" בפרשת במדבר.

וענין ושביה בצדקה י"ל [יש לומר] עפמ"ש [על פי מה שכתוב] בד"ה ושמתי כדכד^{125, 126} בענין וצדקה תרומם גוי¹²⁷ ועפמ"ש [ועל פי מה שכתוב] סד"ה ועתה יגדל נא כח^{128, 129} כו' גבי בחדס ואמת יכופר עון¹³⁰ כו' ואת עניין "ושביה בצדקה" אפשר להסביר על פי מה שנכתב במאמר המתחיל "ושמתי כדכד [חלונותיך]", בעניין "וצדקה תרומם גוי", ועל פי מה שנכתב בסוף המאמר המתחיל "ועתה יגדל נא כח" וכו', בעניין "בחדס ואמת יכופר עון" וכו';

בעניין "ושביה בצדקה" מפנה הטקסט לדיונים על "וצדקה תרומם גוי" (משלי יד, לד) ועל "בחדס ואמת יכופר עון" (משלי טז, ו) במאמרים אחרים.

ע"ש ועמ"ש סד"ה ויעש דוד שם¹³¹ באג"ה [באגרת הקודש] ועמ"ש סד"ה מי מנה^{132, 133} בענין מעלת המשכה שע"י עסק התורה ומשם יובן ג"כ ענין ציון במשפט דוקא תפדה שהוא עסק התורה.

עיינו שם. ועיינו גם כמה שנכתב בסוף המאמר המתחיל "ויעש דוד שם", באגרת הקודש, ובמה שנכתב בסוף המאמר המתחיל "מי מנה", בעניין מעלתה של המשכה שנעשית באמצעות העיסוק בתורה; ומשם יובן גם ענין "ציון במשפט תפדה" דווקא — כלומר, שהעיסוק בתורה הוא המביא לפדיונה.

הטקסט מפנה גם לאגרת הקודש, בעניין "ויעש דוד שם", ולסוף המאמר "מי מנה", העוסק בהמשכה המיוחדת שנעשית באמצעות לימוד התורה. מכאן יובן מדוע ציון נפדית דווקא "במשפט" — כלומר, באמצעות לימוד התורה.

ושביה בצדקה יעו"ש [יעוין שם]. ועיין מה שכתוב בד"ה מה טובו^{134, 135} גבי והתשובה השלישית והוא ע"י התורה כו':^{136, 137, 138, 139, 140, 141}

"ושביה בצדקה" — עיינו שם. ועיינו גם כמה שנכתב במאמר המתחיל "מה טובו", בעניין "והתשובה השלישית", שהיא באמצעות התורה וכו'.

אותם מאמרים מבארים גם את "ושביה בצדקה". לבסוף מפנה הטקסט למאמר "מה טובו", העוסק במדרגה השלישית של תשובה, הבאה באמצעות התורה.

בעבודה

התבוננו בכל יום בכך שרק כאן, בעולם הזה, אדם יכול להמשיך את עצמותו של ה' באמצעות התורה והמצוות, ואז המצוות ירגישו חדשות בכל יום. תנו למרירות שבלב להיות על הריחוק מה', ולשמחתו להיות על המצוות; שמחו עוד לפני שהאור מתגלה, כמו אדם שיש ברשותו תיבה נעולה המלאה אבנים טובות. כאשר רגשות הלב שבויים בידי צורכי העולם, פדו אותם באמצעות צדקה, וגלו את פנימיות הלב באמצעות לימוד משפטי התורה.

שאלות לשיחה

1. מדוע אומר המאמר שהנשמה, שכבר "עלתה במחשבה" לפני הבריאה, מרויחה מירידתה לגוף?
2. מה ההבדל בין הודאה בה' לבין ברכה לה', ומדוע האהבה צריכה להיות ביניהן?
3. כיצד, לפי המאמר, יכולות המצוות להרגיש "חדשות באמת" בכל יום?
4. מדוע בעולם הזה אדם יכול להשתנות ברגע אחד מקצה לקצה, ואילו בעולם הבא אינו יכול לעשות זאת?
5. מדוע ציון, פנימיות הלב, נפדית באמצעות משפטי התורה, ואילו חללי הלב השבויים נפדים באמצעות צדקה?

הערות

פסקה 1

1 ציון במשפט

מאמר זה נדפס כחוברת בפני עצמה בשני נוסחים, עם הגהות נוספות של הצמח צדק והערות המקורות של הרב; ההערות המובאות בשם הרבי לקוחות ממנה. בהקדמה מוצעת האפשרות שהנוסח השני הוא העתקה של הצמח צדק.

הערות קה"ת

מאמר זה עם הגהות נוספות מאדמו"ר הצ"צ ועם מ"מ מכ"ק אדמו"ר נדפס בקונטרס בפ"ע בשני נוסחאות ("מאמר ציון במשפט תפדה" קה"ת תשס"ו. תש"ל). הנוסח השני נדפס אח"כ באוה"ת דברים-ו ע' ביקעג. הגהות נוספות אלו נדפסו ג"כ באוה"ת דברים-א ע' כח ואילך, ובאוה"ת שם ע' לג ואילך נדפסו ביאור על המאמר. נוסח שני מהמאמר (בלי ההגהות) נדפס בקונטרס הנ"ל ע' 10 בכותרת: אור ליום ב' ערב ט' באב, וויטעפסק [תקע"א]. וע"ש בהקדמה שאולי הוא הנחת כ"ק אדמו"ר הצ"צ. ההערות דלהלן המובאות בשם כ"ק אדמו"ר נדפסו בקונטרס ציון במשפט הנ"ל. לכללות המאמר ראה גם ד"ה ציון במשפט — תשלי"ה (בסה"מ מלוקט ח"א ע' קנב). תש"ו. תש"מ.

2 ציון במשפט תפדה

הרבי מציין כפלא שתחילת פרשת דברים היא מאמר על פסוק מן ההפטר, ועוד על הפסוק האחרון שבה.

הערות קה"ת

"והוא דבר פלא, שהתחלת פי דברים היא בדרוש על פסוק שבהפטרות הפרשה, ובהפטרות גופא בפסוק האחרון שבה" — ד"ה ציון במשפט תש"ו. ראה לקו"ש חכ"ט ע' 10. וכ"ה בשיחת ש"פ דברים תשמ"ח ושם מוסיף בשולי הגליון "אף שישנם דרושים של אדה"צ עה"פ אלה הדברים ועוד פסוקים בהפרשה (כמו שנדפסו באוה"ת להצ"צ) כדמוכח מהגהות הצ"צ להדרושים" — (סה"מ מלוקט ח"ח ע' קנב). מאמר זה נתבאר בד"ה ציון במשפט תש"ו (סה"מ מלוקט ח"ג ע' רלא). ובסה"מ תשמ"ו. שייכות הפטרה זו לפי דברים נתבאר בלקו"ש חכ"ט ע' 9 ואילך.

3 ציון במשפט תפדה

הפסוק האחרון בהפטרות של פרשת דברים, והפסוק שעליו מבוסס המאמר כולו.

Isaiah 1:27 ישעיהו א':כ"ז

ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה:

Zion shall be redeemed with justice, And they that return of her with righteousness

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערות קה"ת

ישע"א, כו. בד"ה ציון במשפט תש"ה מבאר שייכות הפסוק לישע"א.

4 ציון במשפט תפדה

על הפסוק "ואלה המשפטים" דורש המדרש שבזכות המשפט נבנית ציון, כפי שנאמר: "ציון במשפט תפדה"; ואם ישראל עוסקים במשפט, ה' ישיב את שופטיהם, ולאחר מכן נאמר: "ציון במשפט תפדה".

Shemot Rabbah 30:14-15 שמות רבה ל':יד-ט"ו

... והיה אמונת עתיד וגוי יראת ה' היא אוצרו, לכך נאמר: יראת ה' טהורה. והנביא צווח (שם א'): ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה: דבר אחר: ואלה המשפטים, הה"ד (תהלים עב): לשלמה אלקים משפטיך

למלך תן וגוי ידיו עמך בצדק. ר' אומר: כשם שהזהיר הקב"ה על הדברות, כך הזהיר על הדין. למה? שבו העולם תלוי, שנאמר (משלי כט): מלך במשפט יעמיד ארץ, ובו ציון נבנית, שנאמר (ישעיה א'): ציון במשפט תפדה, ובו צדיקים מתגדלים, שנאמר (תהלים קו): אשרי שומרי משפט. אתה מוצא משפטים הרבה יש בענין הזה, לפי שאמר הקדוש ברוך ...

Another matter, "these are the ordinances." David said: "Fear of the L-rd is pure, it endures forever" (Psalms 19:10). How is this so? You find that a person may study midrash, halakhot, and agadot, but if he does not have fear of sin, he has nothing. This is analogous to a person who says to another: 'I have one thousand measures of grain and one thousand of wine.' The other said to him: 'Do you have store-houses in which to place them? If you have that, you have ... everything. If

Daat Shemot Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

5 ושמר כו' החסד

על הפסוק "ושמר הוי" אלקיך לך את הברית ואת החסד": אברהם הוריש לבניו משפט וצדקה, וה' העמיד כנגדם חסד ורחמים. כשישראל איבדו את שלהם, הוא הסתיר את שלו; וכשהם משיבים את שלהם, כפי שנאמר "ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה", הוא משיב את שלו, ושניהם נעשים כתר על ראש ישראל.

Devarim Rabbah 3:7 דברים רבה ג':ז

6 והיו הדברים האלה

"והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך". אדמו"ר הזקן שואל כיצד "היום" יכול להתפרש כ"בכל יום".

Deuteronomy 6:6 דברים ו':ז

וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ הַיּוֹם עַל-לִבְּךָ:

And these words, which I command thee this day, shall be upon thy heart

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערות קה"ת

דברים ו, ו. הדיק שמביא פסוק ראה בספר השיחות תש"נ כרך ב' ע' 596 בהערה 12 ובשולי הגליון שם.

7 בכל יום יהיו בעיניך כחדשים

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערות קה"ת

ראה ספרי דברים ו, ו. ושם יא, יג כרש"י שם. ערוך מע' פרוזדגמא בשם ילמדנו. רש"י שמות יט, א. — הערת כ"ק אדמו"ר.

8 בכל יום יהיו בעיניך כחדשים

על המילים "אשר אנכי מצוך היום" אומר הספרי, שלא יהיו בעיניך כגורה ישנה שאין איש משגיח בה, אלא כגורה חדשה שהכול רצים לקרוא.

Sifrei Devarim 33:1 ספרי דברים ל"ג:א

(דברים ו ו) וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ הַיּוֹם עַל לִבְּךָ, רַבִּי אֹמֵר: לָמָּה נֶאֱמַר? לְפִי שְׁנָאֵמַר (דברים ו ה): "וְאֶהְיֶה אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ כָּכָל לִבְּךָ", אֵינִי יוֹדֵעַ: כִּיצַד אֶהְיֶה אֵת הַמָּקוֹם? תִּלְמִיד לּוֹמֵר: וְהָיוּ

12 ועוף יעופף

הציווי של היום החמישי: "ועוף יעופף על הארץ". רבי חנינא מפרש שהפסוק רומז לבריאת המלאכים.

Genesis 1:20 בראשית א:כ

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִשְׂרְצוּ הַמַּיִם שָׂרָץ נֶפֶשׁ חַיָּה וְעוֹף יַעֲוֹף עַל-הָאָרֶץ עַל-פְּנֵי רִקְיעַ הַשָּׁמַיִם:

And G-d said: 'Let the waters swarm with swarms of living creatures, and let fowl fly above the earth in the open firmament of heaven'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 2

13 ועוף זה מיכאל

הזוהר מפרש את הפסוק "ועוף יעופף על הארץ" על המלאכים: "עוף" הוא מיכאל ו"יעופף" הוא גבריאל. אדמו"ר הזקן מביא זאת כדי להראות שהמלאכים נבראו בששת ימי בראשית.

Zohar, Bereshit 72:159-73:169 ספר הזוהר, בראשית ע"ב:קנ"ט-ע"ג:קס"ט

R. Simeon said: "There is here a mystic allusion. "Birds" refers to the angel Michael, of whom it is written, "And one of the Seraphim flew to me" (Is. 6, 6). "To fly" refers to Gabriel, of whom it is written, "The man Gabriel whom I had seen at first in a vision being caused to fly quickly." (Dan. 9, 21).

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

14 שהנשמות נמשכו מבחי' מחשבה . המחשבה היא תמידית

הרבי מסביר מדוע המאמרים אומרים שהנשמות נמשכות ממחשבתו של ה', שהיא קבועה: תחושת "בכל יום יהיו בעיניך כחדשים" נובעת מהקביעות שבנשמה, שהיא למעלה מכל שינוי.

הערת קה"ת

בד"ה זו תשל"ה (סה"מ מלוקט ח"א) הערה 17 מציין כ"ק אדמו"ר ראה לקריית ר"ה שם [סב, ג] שבחי ישראל (היינו בחי' הנשמה שלמעלה מהגוף) היא "כענין שמשא . . . וכמו בהשמש אין שום שינויים בחי' לא שנית כי בבחי' ישראל". ועפ"ז יומתק הקשר להמוכא בהדרושים . . . שהנשמות "נמשכו מבחי' מחשבה . . . המחשבה היא תמידית" — כי הענין דבכ"י כחדשים הוא מצד ענין התמידות (למעלה משינויים) שבנשמה."

15 במי נמלך בנשמותיהם של צדיקים

רבי יהושע דסכנין בשם רבי שמואל: ה' נמלך בנשמותיהם של צדיקים, כמו שנאמר: "עם המלך במלאכתו ישובו" (I Chronicles 4:23); עם נשמות אלה נועץ וברא את העולם.

Bereshit Rabbah 8:7 בראשית רבה ח':ז

רבי יהושע דסכנין בשם רבי שמואל אמר: בנפשותן של צדיקים נמלך, הדא הוא דכתיב (ד"ה א ד): המה היוצרים ויושבי נטעים וגדרה עם המלך במלאכתו ישובו שמה. המה היוצרים, על שם וייצר ה' אלקים את האדם עפר מן האדמה. יושבי נטעים, על שם ויטע ה' אלקים גן בעדן מקדם. וגדרה, על שם (ירמיה ה) אשר שמת חול גבול לים. עם המלך במלאכתו ישובו, עם המלך מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא ישובו נפשות של צדיקים, שבהן נמלך הקדוש ב"ה וברא את העולם:

Rabbi Yehoshua of Sikhnin said in the name of Rabbi Shmuel: He consulted with the souls of the righteous. That is what is written: "They are the potters and the inhabitants of

הדברים האלה אשר אנכי מצוה היום על לבבך, תן הדברים האלה על לבך, שמתוך כך אתה מכיר את מי שאמר והיה העולם ומדבק בדרךך!

And these things that I command you this" (Devarim 6:6) day shall be upon your heart": From "And you shall love the L-rd your G-d with all your heart," I do not know how I come to love the Holy One Blessed be He; it is, therefore written "And these things that I command you this day shall be upon your heart." For in this way you come to recognize the Holy One Blessed be He and to cleave to His ways

Vocalized Edition (CC-BY-NC) • Sifrei by Rabbi Shraga Silverstein (CC-BY)

9 כחדשים

הרבי מציין שאף שהכמים אומרים "כחדשים", בכ"ף הדמיון, הכוונה היא שהדברים יהיו חדשים ממש; הוא מפנה לניסוחו של המאמר עצמו בהמשך: "כחדשים ממש".

הערת קה"ת

"ולהעיר דהגם שהלשון במרו"ל זה הוא כחדשים (בכ"ף הדמיון) — הכוונה היא שהענין ד"כחדשים" יהי באמת. ולהעיר מהלשון בלקו"ת (לקמן) א, ב "כחדשים ממש" — ד"ה ציון במשפט תשל"ו. וראה גם בד"ה זה תשל"ה (סה"מ מלוקט ח"א ע"י קנב) סעי' ג.

10 י"א בשני וי"א בחמישי ועוף יעופף

הערת קה"ת מפנה Zohar I, 46a למילים האלה.

Zohar I, 46a זח"א מו, א

הערת קה"ת

"ב"ר ספ"ג. — וראה ס' הבהיר אות כא-כב". זח"א מו, א. מו, ב. — הערת כ"ק אדמו"ר.

11 י"א בשני וי"א בחמישי ועוף יעופף

רבי יוחנן אומר שהמלאכים נבראו ביום השני; רבי חנינא אומר שביום החמישי, ומביא ראיה מן הפסוק "ועוף יעופף על הארץ" בצירוף "ובשתים יעופף" (ישעיהו ו, ב). הכול מסכימים שלא נברא דבר ביום הראשון.

Bereshit Rabbah 3:8 בראשית רבה ג:ח

... "המקרה במים עליונותיו השם עבים רכובו המהלך על כנפי רוח" וכתב "עושה מלאכיו רוחות" רבי חנינא אמר בחמישי נבראו מלאכים שנאמר ועוף יעופף על הארץ וכתב (ישעיה ו, ב): "ובשתים יעופף" רבי לוליאני בר טבראי בשם ר' יצחק אמר בין על דעתיה דר"ה בין על דעתיה דר"י הכל מודים שלא נברא ביום הראשון כלום שלא תאמר מיכאל היה מותח בדורמו של רקיע וגבריאל בצפון והקדוש ברוך הוא ממדד באמצעיתו אלא (שם מד, כד) "אנכי ה' עושה כל נוטה שמים לבדי רוקע הארץ מאתי" מי אתי כתיב מי היה ...

Rabbi Yanai said: Right from the beginning of the creation of the world, the Holy One blessed be He foresaw the actions of the righteous and the actions of the wicked. "The earth was emptiness" (Genesis 1:2) - these are the actions of the wicked. "G-d said: Let there be light" (Genesis 1:3) - these are the actions of the righteous. "G-d distinguished between the light and the darkness" (Genesis 1:4) - between the actions of the righteous and the actions of the wicked. "G-d ... called the light, Day" (Genesis

Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

באוה"ת ואתחנן עי' כט יש קיצור לכאן. וראה לקמן שה"ג, ד בענין ירידה זו.

פסקה 3

19 נשמה שנתת בי טהורה היא

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ברכת אלקי נשמה.

20 קודם לאשר יצר

הערת הרבי מפנה לשם בענין סדר ברכות הבוקר, שבו "אלוקי, הנשמה" קודמת ל"אשר יצר".

הערת קה"ת

"ראה שער הכולל פ"א סק"ח". — הערת כ"ק אדמו"ר.

21 כמ"ש בגמרא פ' בתרא דברכות ד"ע ב'

הצמח צדק מעיר ש"אתה בראתה" אינה נזכרת בגמרא שם, שמתחילת ב"יצרתה", ומשאר זאת לעיון נוסף.

הערת קה"ת

באוה"ת דברים עי' כט: "וצ"ע דשם לא נזכר ענין אתה בראת רק מתחיל אתה יצרת", ועל זה העיר כ"ק אדמו"ר בקונטרס ציון במשפט שם: אבל נזכר ברי"ף (בשינוי סדר), ברמב"ם וכו'. וראה ג"כ חדא"ג מהרש"א שם. דקדוקי סופרים.

22 כי מתער משנתיה אומר אלקי נשמה שנתת בי טהורה היא

עם היקיצה אומרים: "אלקי, הנשמה שנתת בי טהורה היא; אתה יצרתה בי, אתה נפתחת בי, ואתה משמרה בקרבי". אדמו"ר חזקוני קורא כל ביטוי כמתאר שלב בירידת הנשמה.

Berakhot 60b:4 ברכות ס' ב:ד'

כי מתער אומר: "אלקי, נשמה שנתת בי טהורה. אתה יצרתה בי, אתה נפתחת בי, ואתה משמרה בקרבי, ואתה עתיד ליטלה ממני ולהחזירה בי לעתיד לבא. כל זמן שהנשמה בקרבי מודה אני לפניה ה' אלקי ואלקי אבותי, רבון כל העולמים, אדון כל הנשמות. ברוך אתה ה', המחזיר נשמות לפגרים מתים".

When he awakens he says : "O my G-d, the soul which Thou hast given me is pure. Thou didst create it within me, Thou didst breathe it into me, Thou preservest it within me, and Thou wilt take it from me, but wilt restore it unto me hereafter. So long as the soul is within me, I will give thanks unto Thee, O L-rd my G-d and G-d of my fathers, Sovereign of all worlds, L-rd of all souls. Blessed art Thou, O L-rd, Who ... restorest souls unto dead

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

23 מבחי' טהירו עילאה

בתחילת הזוהר על בראשית נאמר: "בראש סמכותו של המלך חקק חקיקות בטהירו עילאה". הטקסט מציב את שורש הנשמה במדרגה זו.

Zohar I, 15a זח"א טו, א

הערת קה"ת

ראה זח"א טו, א. באוה"ת פ' דברים עי' כט מבאר שטהירו עילאה "זהו בחי' שלמעלה מהכתר וא"כ . . מהו העלי' עוד יותר וצ"ע".

Neta'im and Gadera; they dwelled there with the king for his works" (I Chronicles 4:23). "They are the potters [hayotzerim]" - alluding to: "the L-rd G-d formed [vayitzer] man of dust from the ground" (Genesis 2:7). "Inhabitants of Neta'im" - alluding to: "the L-rd G-d planted [vayita] a garden eastward in Eden" (Genesis 2:8). "And Gadera" - after Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

הערת קה"ת

ראה ב"ר פ"ח, ז. רות רבה ב, ג. באוה"ת דברים עי' כט יש הגהה לכאן.

16 במי נמלך בנשמותיהן של צדיקים

אותו מאמר: נשמותיהם של צדיקים ישבו עם מלך מלכי המלכים, והוא נמלך בהן וברא את עולמו.

Ruth Rabbah 2:3 רות רבה ב:ג'

... ויאמר ה' אל משה כתב לה את הדברים האלה כי על פי הדברים האלה וגו'. המה היוצרים, על שם (בראשית ב, יט): ויצר ה' אלקים. דבר אחר, המה היוצרים, אלו נפשותיהם של צדיקים, שבהם נמלך הקדוש ברוך הוא לבראת את עולמו. יושבי נטעים, על שם (בראשית ב, ח): וישע ה' אלקים. וגידה, על שם שגאמר (ירמיה ה, כב): אשר שמתי חול גבול לים. עם המלך במלאכתו, עם מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא ישבו שם נשמתן של צדיקים שבהם נמלך וכרא ...

Rabbi Menahem bar Avin interpreted the verse as referring to Moses. "And Yokim" (I Chronicles 4:22) - on the basis of: "Rise [kuma] L-rd, and let Your enemies be scattered" (Numbers 10:35). "And the people of Kozeva" (I Chronicles 4:22) - as he rendered the word of the Holy One blessed be He like falsehoods [kazav], as it is stated: "Why, L-rd, is Your wrath enflamed at Your people?" (Exodus 32:11). "Yoash" (I Chronicles 4:22) - as he despaired [nitya'ash] of living," as it ... is stated: "And if not, please

Midrash Rabbah -- TE (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

17 ועמך כולם צדיקים

"ועמך כולם צדיקים". אדמו"ר חזקוני נעור בפסוק זה כדי להרחיב את הביטוי "נשמותיהם של צדיקים" שבמדרש ולכלול בו כל נשמה יהודית.

Isaiah 60:21 ישעיהו ס' כ"א

ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ נצר משעי מעשה ידי להתפאר:

Thy people also shall be all righteous, They shall inherit the land for ever; The branch of My planting, the work of My hands, Wherein I glory

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י ס, כא.

18 וירידתן בגוף הוא צורך עלי

באור התורה מופיעה גרסה מקוצרת של הקטע הזה.

Song of Songs 3:4 שיר השירים ג:ד'

כמעט שעברתי מהם עד שמצאתי את שאהבה נפשי אחזתיו ולא ארפנו עד שהביאתי אל-בית אמי ואל-חדר הורתי:

Scarce had I passed from them, When I found him whom my soul loveth: I held him, and would not let him go, Until I had brought him into my mother's house, And into the chamber of her that conceived me

24 בביאור ע"פ לכבתי אחותי

הטקסט עצמו מפנה את הקורא לביאור על "לכבתי אחותי" (שיר השירים ד:ט) להרחבה בנושא; הקטע שאליו ההערה מפנה נפתח בכותרת זו.
הערת קה"ת
לקמן שה"ש כט, ד ואילך.

פסוקה 4

25 כל זמן שהנשמה בקרבי מודה אני

ברכת השחר ממשכה: "כל זמן שהנשמה בקרבי, מודה אני לפניך", ומסתיימת במילים: "ברוך אתה הוי', המחזיר נשמות לפגרים מתים". הטקסט מבחין בין ההודאה לבין הברכה שבאה אחריה.

Berakhot 60b:4 ברכות ס' ב:ד

פי מתער אומר: "אללוי, נשמה שנתת בי טהורה. אתה יצרתה בי, אתה נפתתה בי, ואתה משמרה בקרבי, ואתה עתיד ליטלה ממני ולהחזירה בי לעתיד לבא. כל זמן שהנשמה בקרבי מודה אני לפניך ה' אללוי ואללוי אבותי, רבון כל העולמים, אדון כל הנשמות. ברוך אתה ה', המחזיר נשמות לפגרים מתים".

When he awakens he says : "O my G-d, the soul which Thou hast given me is pure. Thou didst create it within me, Thou didst breathe it into me, Thou preservest it within me, and Thou wilt take it from me, but wilt restore it unto me hereafter. So long as the soul is within me, I will give thanks unto Thee, O L-rd my G-d and G-d of my fathers, Sovereign of all worlds, L-rd of all souls. Blessed art Thou, O L-rd, Who ... restorest souls unto dead

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

26 כולא קמיי כלא חשיב

בהקדמת זוהר נאמר שיראה אמיתית היא יראה מה' מפני שהוא גדול ומושל, שורש כל העולמות, "וכלא קמיה כלא חשיב".

Zohar I, 11b זח"א י"א, ב

הערת קה"ת
זח"א י"א, ב.

27 בשעה שהקדימו ישראל נעשה

כשיראלי הקדימו "נעשה" ל"נשמע", יצאה בת קול ושאלה מי גילה להם את הסוד שבו משתמים המלאכים המשרתים. הטקסט מציין מאמר הפותח במילים אלו.

Shabbat 88a:7-8 שבת פ"ח א:ז-ח'

דרש רבי סימאי: בשעה שהקדימו ישראל "נעשה" ל"נשמע" באו שנים ריבוא של מלאכי השרת, לכל אחד ואחד מישראל קשרו לו שני כתרים, אחד כנגד "נעשה" ואחד כנגד "נשמע". וכיון שחטאו ישראל, ירדו מאה ועשרים ריבוא מלאכי תפלה ופירקום, שנאמר: "ויתנצלו בני ישראל את עינים מהר חורב". אמר רבי חמא ברבי חנינא: בחורב טענו, בחורב פרקו. בחורב טענו — כדאמרן, בחורב פרקו — דקתיב: "ויתנצלו בני ישראל וגו'". אמר ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

28 וסדיה כי תשמע בקול

שם מוסבר שהתכלית של "כי תשמע בקול הוי'" היא המשכת אור אין סוף בגילוי על הנשמה, כדי שתגיע לביטול. המאמר עוסק בשתי אחדויות: העליונה, מלמעלה, שבה הכול נחשב לפניו כלא, באמצעות שם הוי';

והתחתונה, מלמטה, "יש מאין", באמצעות שם אלקים, המסתיר כך שהעולם נראה כ"יש" נפרד.

הערת קה"ת
לקמן פ' ראה כג, ד.

29 גנבא אפום מחתרתא רחמנא קריא

ההערה מונה מקומות נוספים בלקוטי תורה שבהם מובאת האמירה על הגנב. בעמוד 74 (ואתחנן) מוסבר שהאמונה היא למעלה מהשכל, והיא רק מקיפה את השכל ואת המדות, ולכן אינה מעוררת אותם: הגנב מאמין ביכולתו של ריבון העולמים, ובכל זאת עובר על רצונו, משום שאמונתו רחוקה ומקיפה בלבד. בתחילת פרשת ואתחנן מובאת אותה המחשה, ולפיה האמונה לכדה אינה מגיעה לנקודה הפנימית שכלב.

Berakhot 63a:4 ברכות ס"ג א:ד

כל כך למה — לפי שאין עונין "אמן" במקדש. ומנין שאין עונין אמן במקדש? — שנאמר: "קומו ברוך את ה' אלקיכם מן העולם עד העולם". ואומר: "ויברכו את שם כבודך ומרומם על כל ברכה ותהלה".

Why all this? Because the response "Amen" was never made in the Sanctuary. Whence is it that "Amen" was never used as a response in the Sanctuary? As it is said, "Stand up and bless the L-rd your G-d from everlasting to everlasting" (Nehem. ix. 5), and it continues, "And let them say: Blessed be Thy glorious Name, that is exalted above all blessing and .praise" (ibid)

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת
גירסת הע"י ברכות סג, א. ובפחד יצחק שכ"ה בש"ס ד' פורטוגאל. ועל"ק (ז, א). — ובפ' צו (יא, סע"ב). ור"פ ואתחנן. רד"ה תחת אשר לא עבדת (מב, ד) [כ]. וראה הנסמן במאמרי אדה"י — פרשיות לע' ט.

30 ישמעאל בני ברכני

רבי ישמעאל בן אלישע נכנס לקודש הקודשים, וה' אמר לו: "ישמעאל בני, ברכני"; הוא בירך שרחמיו של ה' יגברו על כעסו. הטקסט מביא זאת כדי להראות שהברכה ממשיכה את מדותיו של ה' לידי גילוי.

Berakhot 7a:4 ברכות ז' א:ד

תניא, אמר רבי ישמעאל בן אלישע: פעם אחת, נכנסתי להקטיר קטורת לפני ולפנים, וראיתי אכתיריאל קה' ה' צבאות, שהוא יושב על כסא רם ונשא, ואמר לי: "ישמעאל בני, ברכני!" אמרתי לו: "יהי רצון מלפניך, שיקבשו רחמיך את כעסך, ויגולו רחמיך על מדותיה, ותתנהג עם בנך במדת הרחמים, ותכנס להם לפני משורת הדין". ונענע לי בראשו. וקממשע לו, שלא תהא ברפת הדיוט קלה בעיניך.

There is a teaching : R. Ishmael b. Elisha said : Once I entered [the Holy of Holies] to offer incense in the innermost part of the Sanctuary, and I saw Okteriel, Jah, the L-rd of Hosts, seated upon a high and exalted throne. He said to me, "Ishmael, My son, bless Me." I replied, "May it be Thy will that Thy mercy may subdue Thy wrath ; and may Thy mercy prevail over Thy attributes, so that Thou mayest deal with ... Thy children in the quality of mercy and

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת
ברכות ז, א. [ולקמן (טז, א) ט"ס פ"ג. — כ].

31 ברוך ה' מן העולם

"ברוך הוי' אלקי ישראל מן העולם ועד העולם". הטקסט מפרש את שני "העולמות" כעולם הנסתר ועולם הנגלה.

Psalms 106:48 תהילים ק"ו:מ"ח

ברוך ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִן־הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם וְאָמַר כָּל־הָעָם אָמֵן הַלְלוּ קוֹה:

Blessed be the L-RD, the G-d of Israel, from everlasting even to everlasting, and let all the people say: 'Amen.' Hallelujah

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קו, מח.

32 והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום

"והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך": כאן הכוונה לתורה ולמצוות שמשיכות גילוי אל תוך הנשמה.

Deuteronomy 6:6 דברים ו:ו

וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ הַיּוֹם עַל־לִבְּךָ:

And these words, which I command thee this day, shall be upon thy heart

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

33 וכמ"ש בספרי שמתוך כך אתה מכיר

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ואתחנן ו, ו.

34 שמתוך כך אתה מכיר את מי שאמר והיה העולם

מאחר שנאמר "ואהבת", שואל הספרי כיצד אוהבים את ה', ומשיב מן הפסוק הבא: ישם דברים אלו על לבו, "שמתוך כך אתה מכיר את מי שאמר והיה העולם ודבק בדרכיו".

Sifrei Devarim 33:1 ספרי דברים ל"ג:א

(דברים ו ו) וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ הַיּוֹם עַל לִבְּךָ, רָבִי אומר: לָמָּה נֶאֱמַר? לִפִּי שְׁנָאָמַר (דברים ו ה): "וְאָהַבְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ כָּל לִבְּךָ", אֵינִי יוֹדֵעַ: כִּיצַד אוֹהֲבִים אֶת הַמָּקוֹם? תִּלְמוּד לומר: וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ הַיּוֹם עַל לִבְּךָ, תֵּן הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה עַל לִבְּךָ, שֶׁמֶתוֹךְ כִּךְ אַתָּה מְכִיר אֶת מִי שֶׁאָמַר וְהָיָה הָעוֹלָם וּמִדְּבַק בְּדַרְכָּיו!

And these things that I command you this" (Devarim 6:6) day shall be upon your heart": From "And you shall love the L-rd your G-d with all your heart," I do not know how I come to love the Holy One Blessed be He; it is, therefore written "And these things that I command you this day shall be upon your heart." For in this way you come to recognize the Holy One Blessed be He and to cleave to His ways

Vocalized Edition (CC-BY-NC) • Sifrei by Rabbi Shraga Silverstein (CC-BY)

35 בד"ה וידעת היום

המאמר שואל מדוע, אחרי "אתה הראת לדעת", התורה מוסיפה "וידעת היום", ומה פירוש "היום"; לאחר מכן הוא עובר ל"שמע ישראל" ול"ואהבת", המצווה הראשונה שניתנה באמצעות משה אחרי עשרת הדיברות. הטקסט שלנו מפנה אליו בקשר ל"צדיק באמונתו יחיה".

הערת קה"ת

לקמן פי' ואתחנן ד, א ואילך.

36 וידעת היום והשבות

"וידעת היום והשבות אל לבבך כי הוי' הוא האלקים". הטקסט מציין מאמר הפותח במילים אלו.

Deuteronomy 4:39 דברים ד':ל"ט

וְיָדַעְתָּ הַיּוֹם וְהִשְׁבַּתְתָּ אֶל־לִבְּךָ כִּי ה' הוּא הָאֱלֹהִים בְּשֵׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל־הָאָרֶץ מִתַּחַת אֵין עוֹד:

know this day, and lay it to thy heart, that the L-RD, He is G-d in heaven above and upon the earth beneath; there is none else

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

37 באמונתו יחיה

"וצדיק באמונתו יחיה": הנושא שבגללו מפנה הטקסט את הקורא למאמר ההוא.

Habakkuk 2:4 חבקוק ב':ד

הִנֵּה עֲפָלָה לֹא־יִשְׁרָה נַפְשׁוֹ בּוֹ וְצַדִּיק בְּאַמוּנָתוֹ יִחְיֶה:

Behold, his soul is puffed up, it is not upright in him; But the righteous shall live by his faith

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

38 ואהבת

"ואהבת את הוי' אלקיך", הפסוק שבקריאת שמע הקודם ל"והיו הדברים האלה".

Deuteronomy 6:5 דברים ו:ה

וְאָהַבְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ כָּל־לִבְּךָ וְכָל־נַפְשְׁךָ וְכָל־מְאֹדְךָ:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and with all thy soul, and with all thy might

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

39 בד"ה ראה אנכי נותן

שם נדרש "ראה אנכי נותן" כ"אנכי מי שאנכי" — האנכי של הדיבר הראשון בעשרת הדיברות — הנותן "לפניכם". בפנים הפנימיות שלכם. מאחר ששם הוי' נמצא בפנימיותכם, משום שישאל עלו במחשבה, אתם יכולים להמשיך על עצמכם ברכה ממקור הכול.

הערת קה"ת

לקמן פי' ראה יח, ד.

40 ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה

"ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה". הטקסט מפנה למאמר על פסוק זה, העוסק בברכה ככחינת ראייה.

Deuteronomy 11:26 דברים י"א:כ"ו

רָאֵה אֲנִי נֹתֵן לְפָנֶיכֶם הַיּוֹם בְּרָכָה וּקְלָלָה:

:Behold, I set before you this day a blessing and a curse

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

41 ביום השמיני עצרת

"ביום השמיני עצרת תהיה לכם": הפסוק של שמיני עצרת, שעליו נקרא המאמר המוזכר כאן.

Numbers 29:35 במדבר כ"ט:ל"ה

בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצֶרֶת תִּהְיֶה לָכֶם כָּל־מְלָאכָתָּ עֹבְדָה לֹא תַעֲשׂוּ:

On the eighth day ye shall have a solemn assembly: ye shall do no manner of servile work

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הגיגה טו, ב.

47 מי מנה

"מי מנה עפר יעקב": הפסוק שעל שמו נקרא המאמר בפרשת בלק המצוטט כאן.

Numbers 23:10 במדבר כ"ג:

מי מנה עפר יעקב ומספר את רכב ישראל תמת נפשי מות ישרים ותחי אחריתי כמהו:

Who hath counted the dust of Jacob, Or numbered the stock of Israel? Let me die the death of the righteous, And let mine end be like his

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

48 בעוה"ב . . רק בהדרגה

ההערה מפנה לשני מקומות נוספים בלקוטי תורה העוסקים בעלייה הדרגתית זו. בדף 34א (ראה) העולם הבא הוא גילוי, שבו יש לעלות ממדרגה למדרגה, ולרדת תחילה לגיהנום. בדף 70א (יום הכיפורים), כמו כן, העולם הזה הוא עולם התמורה, שבו אדם יכול להשתנות מרע לטוב בבת אחת; שלא כמו בעולם הבא, שבו הכול מתרחש שלב אחר שלב כמתחייב מן הדין: תחילה כף הקלע, אחר כך גיהנום, אחר כך גן עדן התחתון, ולבסוף העליון.

הערת קה"ת

ועלי"ק (לד, א) ותחילה צריך לירד לגיהנם כו'. ועי' ד"ה יפה שעה א' בוך פערטעל (קכו, ב) [מצוין בספריית כ"ק אדמו"ר במס' 499. והוא ד"ה יפה שעה א' מאדאמ"צ הנדפס במאמרי אדמו"ר קונטרסים ע' רמא ואילך]. כה"ק לראשית גוי' ואינו מועיל גיהנם שזהו בירור אלא איבודו זהו תיקון כו'. וגיהנם מועיל לו עמים מדות רעות שבנפח . . . ועלי"ק (ע, א) כמ"ש כאן. [כ].

49 יכול להשתנות מן הקצה אל הקצה מיד כרגע

על השינוי הפתאומי הזה מעיר הרבי שם: "השוו יחזקאל יח, כא ואילך" — הפסוקים העוסקים ברשע השב מכל חטאיו.

הערת קה"ת

זח"א קכט, סע"א. בלקו"ש חיי"ט ע' 593 בהערה מצוין כ"ק אדמו"ר ע"ז: "ולהעיר מיחזקאל יח, כא ואילך".

50 יכול להשתנות מן הקצה אל הקצה מיד כרגע

"אשריהם בעלי התשובה", אומר הוזהר, שכן בשעה אחת, ביום אחד, ברגע אחד הם מתקרבים אל הקדוש ברוך הוא — דבר שאינו כך אפילו אצל צדיקים גמורים, שהתקרבו במשך שנים רבות.

Zohar, Chayei Sara 15:114-16:121 ספר הוזהר, חיי שרה ט"ו:קי"ד-ט"ז:קכ"א

51 המקדש את האשה ע"מ שהוא צ"ג

"על מנת שאני צדיק": אפילו אם הוא רשע גמור, היא מקודשת, שמא עלתה במחשבתו מחשבת תשובה.

Kiddushin 49b:4-5 קידושין מ"ט ב:ד-ה'

"על מנת שאני צדיק" — אפילו רשע גמור — מקודשת, ש"מא הרהר תשובה ב"דעתו. "על מנת שאני רשע" — אפילו צדיק גמור — מקודשת, ש"מא הרהר דבר עבירה ורה ב"דעתו. עשרה קבים חקמה ירדו לעולם, תשעה נטלה ארץ ישראל ואחד כל העולם כולו. עשרה קבים ירדו לעולם, תשעה נטלה ירושלים ואחד כל העולם כולו. עשרה קבים עשירות ירדו לעולם, תשעה נטלה רומי ואחד כל העולם כולו. עשרה קבים עניות ירדו לעולם, תשעה נטלה ...

42 סדי"ה השמים כסאי

בסוף המאמר (תורה אור 1ג) מוסבר ששמונה עשרה הברכות שבתפילת שמונה עשרה, שכל אחת מהן פותחת ב"ברוך אתה", ממשיכות אור מקיף מסובב כל עלמין, ושהמשכה זו נעשית באמצעות כריעה והשתחויה, שהן ביטול. הטקסט שלנו מפנה אליו בהקשר של השתחויה כביטול וככנינת שמונה עשרה.

הערת קה"ת

תו"א א, ג.

43 השמים כסאי

"השמים כסאי והארץ הדום רגלי": הפסוק שעליו נקרא המאמר המוזכר כאן.

Isaiah 66:1 ישעיהו ס"ו:א'

כה אמר ה' השמים כסאי והארץ הדום רגלי אי"ה בית אשר תבנו"לי ואי"ה מקום מנוחתי:

Thus saith the L-RD: The heaven is My throne, and the earth is My footstool; where is the house that ye may build unto Me? And where is the place that may be My resting-place

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 5

44 שמע ישראל

"שמע ישראל, הוי' אלקינו, הוי' אחד": הראשון מבין שני הפסוקים שההתבוננות בהם מביאה לאהבה.

Deuteronomy 6:4 דברים ו:ד'

שמע ישראל Havayah אלקינו Havayah אֶחָד:

HEAR, O ISRAEL: THE L-RD OUR GOD, THE L-RD IS ONE

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

45 וממשלתך . . בכל דור ודור

"מלכותך מלכות כל עולמים, וממשלתך בכל דור ודור". הטקסט מבחין בין מלכות על נתינים המקבלים את המלכות ברצון לבין ממשלה, המשתרעת גם על דורות של רשעים.

Psalms 145:13 תהילים קמ"ה:י"ג

מְלֻכּוֹתֶךָ מְלֻכּוֹת כָּל־עֲלָמִים וּמִמְשַׁלְתֶּךָ בְּכָל־דּוֹר וָדוֹר:

Thy kingdom for all ages, And Thy dominion endureth throughout all generations

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קמה, יג. ראה לקו"ש חט"ו ע' 237.

46 מוטב דלדייני

כשאחר נפטר, נאמר שאי אפשר לדון אותו ואף לא להביאו לעולם הבא; רבי מאיר אמר: "מוטב שידונוהו ויכנס לעולם הבא". הטקסט מביא זאת כדי להראות עד כמה גדולה התענוג שבגן עדן.

Chagigah 15b:3 חגיגה ט"ו ב:ג'

כי נח נפשיה דאחר, אָמַר: לֹא מִיָּד לִידִינְיָה, וְלֹא לְעֻלְמָא דְאַתִּי לִיתִי. לֹא מִיָּד לִידִינְיָה — מִשּׁוּם דְּעֵסַק בְּאוֹרֵייתָא, וְלֹא לְעֻלְמָא דְאַתִּי לִיתִי — מִשּׁוּם דְּחֵטָא. אָמַר רַבִּי מֵאִיר: מוֹטָב דְּלִידִינְיָה וְלִיתִי לְעֻלְמָא דְאַתִּי. מִתִּי אָמוּת, וְאַעֲלֶה עֵשֶׂן מִקְבְּרִי. כִּי נִחַ נִפְשִׁיָּה דְרַבִּי מֵאִיר סְלִיק קוּטְרָא מִקְבְּרִיָּה דְאַחַר.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

קידושין מט, ב. שו"ע אה"ע סי' לח סעיף לא. ובאור זרוע ברכות סי' קיב — לקו"ש חיי"ט ע' 394 בהערה 24.

52 וישע ה'

”וַיֵּשַׁע ה' אֶל הָבֶל וְאֶל לֶחֶם וְאֶל מִנְחָתוֹ”. הטקסט קושר את הישועות שבברכה למילה זו ולאורות 375.

Genesis 4:4 בראשית ד:ד

וְהָבֶל הָבִיא גִּם־הוּא מִבְּכֹרוֹת צֹאנוּ וּמִחֻלְבָּהּ וַיֵּשַׁע ה' אֶל־הָבֶל וְאֶל־מִנְחָתוֹ:

And Abel, he also brought of the firstlings of his flock and of the fat thereof. And the L-RD had respect unto Abel and to his offering

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

53 המקדש את האשה ע"מ הוא צדיק גמור מקודשת אפי' הוא רשע

גמור שמא הרהר תשובה

ההלכה כפי שנפסקה: אם אמר "על מנת שאני צדיק", אפילו אם הוא רשע גמור היא מקודשת מספק, שמא הרהר תשובה בלבד.

Shulchan Arukh, Even HaEzer 38:31 שולחן ערוך, אבן העזר ל"ח:ל"א

ע"מ שאני צדיק אפי' רשע גמור הרי זו מקודשת מספק שמא הרהר תשובה בלבד:

On condition that I am righteous": even if he is completely "wicked she is betrothed out of doubt, for perhaps he contemplated repentance in his mind

Apei Ravrevei: Shulchan Aruch Even HaEzer, Lemberg, 1886 (Public Domain) • Hilchot Kidushin, trans. by Steven H. Garten. HUC, 1975 (CC-BY)

54 יפה שעה א' בתשובה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

55 יפה שעה אחת בתשובה ומע"ט בעוה"ז

"יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא". הטקסט מסביר זאת באמצעות אור סובב כל עלמין המאיר בעולם הזה.

Pirkei Avot 4:17 משנה אבות ד:י"ז

הוא ה"ה אומר, יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה, מכל חיי העולם הבא. ויפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא, מכל חיי העולם הזה:

He used to say: more precious is one hour in repentance and good deeds in this world, than all the life of the world to come; And more precious is one hour of the tranquility of the world to come, than all the life of this world

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

56 מרוב כל

"תחת אשר לא עבדת את הוי' אלקיך בשמחה ובטוב לבב, מרוב כל". הטקסט מפרש "מרוב כל" כ"יותר מכל": למעלה מן העולם הבא.

Deuteronomy 28:47 דברים כ"ח:מ"ז

תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב מרב כל:

because thou didst not serve the L-RD thy G-d with joyfulness, and with gladness of heart, by reason of the abundance; of all things

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

57 מעוה"ב הנקי כל

הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד: Shelah (Shnei Luchos HaBris).

ראה ב"ב יז, רע"א. פ"י האריז"ל ע"פ תחת גוי מרוב כל. שלי"ה תושב"כ פ' תבא.

58 מעוה"ב הנקי כל

שלושה זכו לטעום בעולם הזה מעין העולם הבא: אברהם, יצחק ויעקב, שעליהם נאמר "בכל", "מכל" ו"כל".

Bava Batra 17a בבא בתרא י"ז א

59 בד"ה מנורת זהב

שם מלמד אדמו"ר חזקן שיש לקיים מצווה בשמחה, מפני שהשמחה היא תענוג גלוי; וכן ש"מרום כל" אינו יכול להתפרש רק כיותר מכל תענוגות העולם הזה, שאינם אלא הפסולת שנפלה בשבירת הכלים.

60 מנורת זהב

"והנה מנורת זהב כולה": חזונו של זכריה, שבו נזכר המאמר המצוטט כאן.

Zechariah 4:2 זכריה ד:ב'

וַיֹּאמֶר אֵלַי מָה אַתָּה רֹאֶה וְאָמַר רְאִיתִי וְהִנֵּה מְנוֹרַת זָהָב כְּלָה וְגִלְגָּל עָלֶיהָ וְשִׁבְעָה נֵרֹתֶיהָ עָלֶיהָ שִׁבְעָה וְשִׁבְעָה מוֹצָקוֹת לְנֹרֹת אֲשֶׁר עָלֶיהָ רֹאשָׁה:

And he said unto me: 'What seest thou?' And I said: 'I have seen, and behold a candlestick all of gold, with a bowl upon the top of it, and its seven lamps thereon; there are seven pipes, yea, seven, to the lamps, which are upon the top thereof

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

61 ואהבת בכל נפשך

"ואהבת את הוי' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך". הטקסט מפרש "בכל נפשך" כמסירות נפש.

Deuteronomy 6:5 דברים ו:ה'

וְאַהֲבַתְּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לִבְּךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ וּבְכָל־מְאֹדְךָ:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and with all thy soul, and with all thy might

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

62 והיו הדברים האלה אשר אנכי

"והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום": כל מילה נקראת כעת כרומזת לעצמותו של ה', להתקשרות ולעולם הזה.

Deuteronomy 6:6 דברים ו:ו'

וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ הַיּוֹם עַל־לִבְּךָ:

And these words, which I command thee this day, shall be upon thy heart

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

63 אנכי מי שאנכי

ההערה אומרת שמקורותיו של הביטוי מפורטים שם. הקטע עוסק בתורה ובמצוות כרצונו הפנימי של ה', הנמשך גם לדברים גשמיים ("ואנכי תרגלתי לאפרים"), וכך יכולים ישראל להיכלל ברצון פנימי זה, שהוא למעלה אף מחכמה עילאה.

הערת קה"ת

נסמן לעיל פינחס פ, ב.

64 היום . . ולא למחר בעוה"ב

רבי יהושע בן לוי: "אשר אנכי מצוה היום לעשותם" — היום לעשותם ולא למחר לעשותם; היום לעשותם ומחר לקבל שכרם.

Eruvin 22a:5-6 עירובין כ"ב א:ה-ו'

והיגדו דאמר רבי יהושע בן לוי: מאי דכתיב "אשר אנכי מצוה היום לעשותם", "היום לעשותם" — ולא למחר לעשותם, "היום לעשותם" — למחר לקבל שכרם. אמר רבי חגי, ואיתימא רבי שמואל בר נחמני: מאי דכתיב "אך אפי'?" "אך אף" מבני לכה!

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ראה עירובין כב, א. ושי"ג.

65 כפי פינחס ע"פ צו את

המאמר על "צו את בני ישראל" מבאר את "היום לעשותם ולא למחר לעשותם": העולם הזה הוא עולם המעשה והבחירה החופשית, שבו גם מי שחטא יכול לשוב; ואילו בעולם הבא האדם נשאר כפי שהיה ונאחז ב"כף הקלע". עוד הוא מסביר שהעולם הבא מקבל גילוי במידה, מבחינת ממלא כל עלמין, ואילו התורה והמצוות בעולם הזה ממשיכות את סובב כל עלמין, שלמעלה מגילוי גן עדן.

הערת קה"ת

לעיל פינחס עה, ג.

66 צו את

"צו את בני ישראל ואמרת אליהם את קרבני לחמיי": הפסוק בפרשת פינחס שבו נזכר המאמר המצוטט כאן.

Numbers 28:2 במדבר כ"ח ב'

צו את בני ישראל ואמרת אליהם את קרבני לחמיי לאשי ריח ניחחית תשמרו להקריב לי במועדו:

Command the children of Israel, and say unto them: My food which is presented unto Me for offerings made by fire, of a sweet savour unto Me, shall ye observe to offer unto Me .in its due season

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

67 נק' המצות רמ"ח אברים

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ראה ת"ז ת"ל.

68 ואהבת . . בשני חללי לבך

המילים כאן מצטטות את Berakhot 54a:6-7. הקטע מופיע למטה.

Berakhot 54a:6-7 ברכות נ"ד א:ו-ז'

חייב אדם לברך על הרצה קשם שמברך על הטובה, שנאמר: "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך וגו'". "בכל לבבך" — בשני יצריה, ביצר טוב וביצר הרע. "ויבכל נפשך" — אפילו הוא נוטל את נפשך. "ויבכל מאדך"

— בכל ממונה. דבר אחר: "בכל מאדך" — בכל מדה ומדה שהוא מודד לך ה' מדה לו. לא יקל אדם את ראשו כנגד שער המזרח שהוא מכון כנגד בית קדשי הקדשים. ולא יפנס להר הפית במקלו, ובמנעלו, ובפונדו, ובאבק שצל רגליו. ...

A man is in duty bound to utter a benediction for the bad even as he utters one for the good ; as it is said, "And thou shalt love the L-rd thy G-d with all thy heart, and with all thy soul, and with all thy might" (Deut. vi. 5) — "with all thy heart," i.e. with thy two impulses, with the good and the evil impulse ; "with all thy soul," i.e. even if He take thy soul;

... "with all thy might," i.e. with all thy wealth. Another

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ראה ברכות נד, א. ספרי פי לב.

69 ישמח ישראל בעושיו

"ישמח ישראל בעושיו". הטקסט מפרש "בעושיו" כמצוות, המתלבשות בעולם העשייה.

Psalms 149:2 תהילים קמ"ט ב'

ישמח ישראל בעשיו בני ציון יגילו במלכם:

Let Israel rejoice in his Maker; Let the children of Zion be joyful in their King

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קמט, ב.

70 בדי"ה אסרי לגפן

הקטע עוסק בעליית כל העולמות, ואף בנפש הבהמית היורדת למטה, וקורא את "אוסרי לגפן עירה" כמתייחס לימות המשיח, שבהם תושלם מדרגת האדם.

הערת קה"ת

תו"א מו, ג.

71 אסרי לגפן

"אוסר את עירו לגפן": הפסוק שעל שמו נקרא המאמר המצוטט כאן.

Genesis 49:11 בראשית מ"ט י"א

אסרי לגפן עירה ולשרקה בני אתנו כבס בינו לבשו וכדם ענבים סותה:

Binding his foal unto the vine, And his ass's colt unto the choice vine; He washeth his garments in wine, And his vesture in the blood of grapes

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

72 ובדי"ה בהעלותך

שם כותב אדמו"ר הזקן שכאשר החושך מסתיר את קדושת ה', על האדם לחוש מריירות עמוקה; ובהוספה מוסבר, בעקבות רבי חיים ויטאל, מדוע דמעות ומריירות מעוררות אתערותא דלעילא: "שערי דמעות לא ננעלו". ההערה מצטטת את דבריו שטעם אחר — שעל ידי המריירות זוכה האדם לגילוי אלקות — מובא בהמשך.

הערת קה"ת

לעיל בהעלותך ל, ב "והטעם בזה ה' ועמ"ש לקמן עוד טעם בזה שע"י המריירות זוכה לגילוי אלקות".

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

79 ציון

רבי חייא על הפסוק "כי בחר הוי' בציון": לפעמים ציון נקראת בשם זכר, משום שהיא רחמים, וכאן בשם נקבה; כאשר השניים מתאחדים, הנקבה נכללת בזכר, ואז נמצאות ברכותיה של המטרונותא.

Zohar, Tzav 12:93-14:104 ספר זוהר, צו י"ב:צ"ג-י"ד:ק"ד

80 ציון במשפט תפדה

הפסוק שבמאמר, הנקרא כאן כתיאור הגלות והגאולה של הלב הפנימי.

Isaiah 1:27 ישעיהו א':כ"ז

ציון במשפט תפדה ושכייה בצדקה:

Zion shall be redeemed with justice, And they that return of her with righteousness.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

81 ציון במשפט תפדה

באידרא זוטא נאמר: "ירושלים ולא ציון", שכן המשפט שוכן בירושלים, ואילו על ציון נאמר: "ציון במשפט תפדה", כי שם הכול הוא רחמים.

Zohar, Idra Zuta 31:134-32:144 ספר זוהר, האדרא זוטא ל"א:קל"ד-ל"ב:קמ"ד

82 ציון לשון סימן

הגמרא שואלת מניין ש"ציון" פירושו סימן, ומשיבה מן הפסוק: "ובנה אצלו ציון".

Eruvin 54b:24 עירובין נ"ד ב:כ"ד

שמעיה רב תחליפא ממערבא, אול אמרה קמיה דרבי אבהו, אמר: אתון מהתם מתניתו לה, אנו מהקא מתנינו לה: "הצבי לך ציונים שימי לך וגו'" — עשו ציונים לתורה. ומאי משמע דהאי ציון לישנא דסימנא הוא? דכתיב: "וראה עצם אדם וקנה אצלו ציון".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

83 אנא סימנא

ההערה מפנה גם לשם לאותו רעיון, שציון פירושה סימן, מעירובין נד ע"ב, וכן לביטוי "אנא סימנא" המובא בוהר.

הערת קה"ת

עדיה והי מספר בניי פ"ג (ו, ב) מעירובין (נד, סע"ב) והלי אנא סימנא הובא בוח"א (רכה, א). [כ]. ראה סה"מ תקס"ד ע"ק. אוה"ת ויחי כרך ב שנט, א.

84 אנא סימנא

הזוהר משתמש בביטוי "אנא סימנא בעלמא". הטקסט מצטט זאת כדי להראות שציון פירושו סימן.

Zohar, Vayechi 32:314-327 ספר זוהר, ויחי ל"ב:ש"י"ד-שכ"ז

How often have I taught them all the degrees of the righteous in the future world! But they are all frightened to repeat these things and only mumble them, on which account they are called "mumblers". However, I account this fear in them creditable, because they are denied the air and the spirit of the Holy Land and inhale the air and the spirit of an alien region. Further, too, the rainbow has appeared in their time,¹The appearance of the rainbow, reminding G-d of His ... promise not to destroy the

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

73 בהעלותך

"בהעלותך את הנרות": הפסוק שעל שמו נקרא המאמר המצוטט כאן.

Numbers 8:2 במדבר ח':ב'

דבר אל־אַהֲרֹן וְאֶמְרָתְךָ אֵלָיו בְּהִעָלְתְּךָ אֶת־הַנֵּרוֹת אֶל־מִוֶּלֶךְ פְּנֵי הַמִּנְוָה יֶאֱרִי וְשָׁכַעַת הַנְּרוֹת:

Speak unto Aaron, and say unto him: When thou lightest' the lamps, the seven lamps shall give light in front of the 'candlestick

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

74 זורע צדקות ומצמיח ישועות

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ברכת יוצר.

75 תיבה מליאה אבנים טובות . . סגורים בתיבה

בהערה על משל תיבת התכשיטים הנעולה מפנה הרבי גם לספר המאמרים תרכ"ז ותרכ"ט.

הערת קה"ת

בסה"ש תנש"א כרך ב ע' 802 הערה 53 מציין גם לסה"מ תרכ"ז (צילום כתי"ה ה"ש"ס סופר) ס"ע תלג ואילך. סה"מ תרכ"ט ריש ע' רט.

פסקה 6

76 כרחל לפני גוזזי

"כשה לפני גוזזיה נאלמה". הטקסט מחיל זאת על הניצוץ האלקי, השותק וחסר האונים בגלותו בתוך הנפש הבהמית.

Isaiah 53:7 ישעיהו נ"ג:ז'

נגש והוא נענה ולא יפתח־פיו פֶּשַׁה לְטִבַּח יוֹכַל וְכָרְחַל לִפְנֵי גֹזְזִיהַ נֶאֱלָמָה וְלֹא יִפְתַּח פִּיו:

He was oppressed, though he humbled himself And opened not his mouth; As a lamb that is led to the slaughter, And as a sheep that before her shearers is dumb; Yea, he opened not his mouth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י נג, ז.

77 ע' לעיל ע"פ אלה מסעי

שם נקראת כנסת ישראל רחל, "כרחל לפני גוזזיה נאלמה": גוזזים רק רחלים, והיא מניחה שיגזזו אותה בלי להתנגד. המאמר מסביר שהנשמה מאירה בגוף רק בהארה מועטת, בדומה לשיער, ודרכה הגוף מעמיק בענייני העולם; זהו "לפני גוזזיה".

הערת קה"ת

פ' מסעי פח, ג. פט, ג.

78 אלה מסעי

"אלה מסעי בני ישראל": הפסוק שעל שמו נקרא המאמר המצוטט כאן.

Numbers 33:1 במדבר ל"ג:א'

אַלֶּה מַסְעֵי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָצְאוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְצִבְאָתָם בְּיַד־מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן:

These are the stages of the children of Israel, by which they went forth out of the land of Egypt by their hosts under the hand of Moses and Aaron

85 בד"ה כי תצא

הצמח צדק מזהה את המקור כאמר השני "כי תצא" בלקוטי תורה, ומצטט ממנו על פנימיות הלב.

הערת קה"ת

"בלקו"ת בד"ה כי תצא דרוש השני רפ"ב [לה, ד] אך בחי' פנימי' הלב הוא רעותא דלכא ותעלומות לכו אשר למעלה מעלה מן הטעם ודעת המושג ומושכל ככח השגת הנפש והשכלתה הוא בחי' אלקות שבנפש המתגלה בבחי' יחידה שבה להשתתף אל חיק אביה ממש בבחי' ביטול כו" — אוה"ת דברים ע' לא.

86 ע"פ רני ושמחי בת ציון

הצמח צדק מצטט את המאמר על "רני ושמחי בת ציון": "אבל הגשמיות של המצוות וכו' היא רק בחינת ציון, מלשון סימן".

הערת קה"ת

"וזיל אך גשמי המצות כו' הם רק בחי' ציון מלשון סימן" — אוה"ת דברים ע' לא.

87 רני ושמחי בת ציון

"רני ושמחי בת ציון כי הנני בא". הפסוק הוא שמו של מאמר בתורה אור המצוטט כאן.

Zechariah 2:14 זכריה ב':יד

רְנִי וְשִׁמְחִי בַּת־צִיּוֹן כִּי הִנְנִי־בָא וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכָךָ נְאֻם־ה' Sing and rejoice, O daughter of Zion; for, lo, I come, and I' will dwell in the midst of thee, saith the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

88 במשפט היינו הלכות

הצמח צדק מסביר שאף שבלקוטי תורה כאן "משפט" מתפרש כהלכות התורה, הפשט הוא דווקא "במשפט", כפי שתרגם תרגום יונתן.

הערת קה"ת

"הגם דשם — בלקו"ת כאן] פ"י משפט זהו הלכות התורה, אבל כפשוטו הפ"י במשפט דוקא כמ"ש הת"י" — אוה"ת משפטים ע' אקג.

89 כמשפט הראשון

יוסף אומר לשר המשקים שיגיש לפרעה את הכוס שלו "כמשפט הראשון".

Genesis 40:13 בראשית מ':יג

בְּעוֹד שְׁלֹשֶׁת יָמִים יִשָּׂא פְרֹעָה אֶת־רֹאשׁוֹ וְהָשִׁיבָה עַל־כַּנּוֹ וְנָתַתְּ כּוֹס־פְּרֹעָה בְּיָדוֹ כְּמִשְׁפַּט הָרָאשׁוֹן אֲשֶׁר הָיִיתָ מַשְׁקֶהוּ:

within yet three days shall Pharaoh lift up thy head, and restore thee unto thine office; and thou shalt give Pharaoh's cup into his hand, after the former manner when thou wast his butler

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית מ, יג.

90 כהלכתא קדמייתא

ההערה מעירה שאונקלוס ותרגום יונתן גורסים "קדמאה", כמו גם דפוסים וכתבי יד ישנים של אונקלוס, ומפנה להערת הרבי שם.

הערת קה"ת

בתרגום אונקלוס ות"י: "קדמאה". וראה סה"מ מלוקט ח"א ע' קס הערה 4. בתרגום אונקלוס דפוסים עתיקים ובכתי"י ג"כ הגי' "קדמאה".

91 כהלכתא קדמייתא

אונקלוס מתרגם כאן "משפט" במילה "הלכתא" — "כדין הלכתא קדמייתא" — והטקסט מפרש באותו אופן גם את "משפט" שבפסוק בישעיהו. (בטקסט כתוב "קדמייתא"; אונקלוס גורס "קדמאה").

Onkelos Genesis 40:13 תרגום אונקלוס על בראשית מ':יג

בְּסוֹף תִּלְתָּא יוֹמִין יִדְבַּרְנָה פְּרֹעָה יְתִישָׁךְ וְיִתְכַנֶּנָּה עַל שְׁמוֹשְׁךָ וְתִתֵּן

כֶּסֶף דְּפָרְעָה בְּיָדֶיהָ כְּהִלְכְתָּא קְדָמָא דִּי הָיִיתָ מַשְׁקִי לָקָה:

Sifsei Chachomim Chumash, Metsudah Publications, 2009 (CC-BY-NC)

92 אין הגליות מתכנסות אלא

רב הונא: כל הגלויות הללו מתקבצות רק בזכות המשניות, ככתוב: "גם כי יתנו בגויים, עתה אקבצם".

Vayikra Rabbah 7:3 ויקרא רבה ז':ג

הערת קה"ת

ויק"ר ז, ג. ובתדב"א פרק ה. מטות פג, ג. [כ]. ראה בהנסמן באוה"ת דברים כרך ז ע' ביקעט. וראה בתשובות וביאורים לכ"ק אדמו"ר סי' ד ס"ה.

93 גם כי יתנו בגויים

"גם כי יתנו בגויים, עתה אקבצם". המדרש מביא זאת כהוכחה לכך שהגלויות מתקבצות בזכות המשנה, כשהוא מפרש את "יתנו" במשמעות "לומדים".

Hosea 8:10 הושע ח':י

גַּם כִּי־יִתְּנוּ בְּגוֹיִם עֲתָה אֶקְבֹּצֶם וְיַחֲלוּ מִמָּוֶט מִמַּשָּׂא מֶלֶךְ שָׂרִים:

Yea, though they hire among the nations, now will I gather them up; and they begin to be diminished by reason of the burden of king and princes

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

הושע ח, י.

94 התורה אור

"כי נר מצוה ותורה אור".

Proverbs 6:23 משלי ו':כג

הערת קה"ת

משלי ו, כג.

95 ע"פ ואלה המשפטים

הטקסט מפנה לפירושו שם למילה "לפניהם", בפסוק "ואלה המשפטים", כ"לכחינת פנימיותם".

הערת קה"ת

תו"א פ' משפטים. "ר"ל לפנימיותם שע"י עסק התורה יתגלה פנימי' הלב" — אוה"ת דברים ע' לב.

96 ואלה המשפטים

"ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם". הטקסט דורש את "לפניהם" במשמעות "לפנימיותם".

Exodus 21:1 שמות כ"א:א

וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תָּשִׂים לִפְנֵיהֶם:

Now these are the ordinances which thou shalt set before them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

97 כחליילי

|"כחליילי עיניים מיין": הפסוק שאליו מפנה הטקסט לדיון נוסף.

Genesis 49:12 בראשית מ"ט:י"ב

חֲכַלְיִלִי עֵינַיִם מִיַּיִן וּלְכוֹן־שִׁנָּיִם מִחֶלֶב:

His eyes shall be red with wine, And his teeth white with milk

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

98 רחם עלינו ותן בלבנו

|"המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ברכת ק"ש של שחרית.

99 ובינה ליבא

|"המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ת"ז בהקדמה (פתח אלי").

100 ובינה לבא

|"בתפילתו של אליהו (פתח אליהו): "חכמה היא המוח... בינה היא הלב, ובאמצעותה הלב מבין".

Tikkunei Zohar 17a:17-19 תקוני זוהר י"ז א:י"ז-י"ט

מוחא חכמה איהו מחשבה מלגו. בינה לבא ובה הלב מבין. ועל אליו תרין כתיב* הנסתרות ליי אלקינו. כתר עליון איהו כתר מלכות. ועליה* אתמר מגיד מראשית אחרית. ואיהו קרקפתא דתפלי (נ"א קרקפתא דלא מנח תפלי). *מלגו איהו יוד קא ואו קא דאיהו ארח אצילות. איהו שקיו דאילנא בדוועוי וענפוי (נ"א ונפוי). כמ"א דאשקי לאילנא ואתרבי בההוא שקיו.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

101 זורע צדקות

|"איגרת זו פותחת במילים "זורע צדקות מצמיח ישועות", ומסבירה שהצדקה, הנורעת בארץ העליזונה, גורמת לאורו של ה' להאיר בנשמה העומדת בחשכת הגוף, והופכת את החושך לאור.

Tanya, Iggeres HaKodesh 8:1 תניא, אגרת הקדש ח'א'

זורע צדקות, מצמיח ישועות. הנה, מה שכתוב לשון "זריעה" במצות הצדקה, וכמו שכתוב בפסוק: "זרעו לכם לצדקה כור", יובן על פי מה שאמר רבתינו זכרונם לברכה: "רבי אלעזר יחייב פרוטה לעני והדר מצלי, דכתיב: אני בצדק אֶחְיֶה פְּנִיָּה". פירוש, כי גילוי אלקותו ותבונה המתגלה במחשבתו של אדם וכוונתו בתפלתו, כל חד לפום שיעורא דיליה, הוא בתורת צדקה ויחסד ה' מעולם ועד עולם על יראיו כו".

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

102 והי מעשה הצדקה שלום

|"איגרת זו פותחת במילים "והיה מעשה הצדקה שלום", ומסבירה כיצד עבודת הצדקה מזככת את הרע המעורב בנשמה, עד שהוא שוקע ונפרד ממנה כמשקע מן היין.

Tanya, Iggeres HaKodesh 12:1 תניא, אגרת הקדש י"ב:א'

והיה מעשה הצדקה שלום, ועבודת הצדקה השקט ובטח עד עולם. להבין ההפרש שבין "מצוה" ל"עבודה" ובין "שלום" ל"השקט ובטח" כו. על פי מה שאמר רבתינו זכרונם לברכה על פסוק "עושה שלום

במרומו" - כי "מיכאל שר של מים וגבריאל שר של אש, ואין מכבין זה את זה".

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

103 והי מעשה הצדקה שלום

|"ועבודת הצדקה שלום, ושירות הצדקה השקט ובטח עד עולם".

Isaiah 32:17 ישעיהו ל"ב:י"ז

והיה מעשה הצדקה שלום ועבודת הצדקה השקט ובטח עד עולם:

And the work of righteousness shall be peace; And the effect of righteousness quietness and confidence for ever

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

104 כי שם צוה ה' את הברכה

|"כטל חרמון שיורד על הררי ציון, כי שם ציווה הו"י את הברכה, חיים עד העולם".

Psalms 133:3 תהילים קל"ג:ג

כְּטַל־חֶרְמוֹן שִׁיֵּרֵד עַל־הַרְרֵי צִיּוֹן כִּי שָׁם צִוָּה ה' אֶת־הַבְּרָכָה חַיִּים עַד־הָעוֹלָם:

Like the dew of Hermon, That cometh down upon the mountains of Zion; For there the L-RD commanded the blessing, Even life for ever

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

105 בבחי ציון כתיב כי שם צוה

|"באידרא זוטא נאמר שהיסוד נכנס לנוקבא במקום הנקרא ציון; המטרונותא מתברכת רק באמצעות נצח, הוד ויסוד, במקום הנקרא קודש הקודשים התחתון, כפי שנאמר: "כי שם ציווה הו"י את הברכה".

Zohar, Idra Zuta 39:183-42:193 ספר זוהר, האדרא זוטא ל"ט:קפ"ג-מ"ב:קצ"ג

106 באדר"ו (דרצ"ו ב' ודרצ"ג ע"ב)

|"הצמח צדק מסיק מן האדר"ו שציון היא יסוד דנוקבא והיא רחמים, כפי שנאמר גם בדף 293b, ומסביר זאת שם.

הערת קה"ת

ראה אוה"ת דברים ע' לג "משמע דציון הוא יסוד נוקבא והוא רחמי, וכ"כ שם דרצ"ג ע"ב" ומבאר שם.

107 ובפי צו (דלי"א א')

|"המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

"כי היא כלולה מבחי אה"ר שהיא בחי דכר".

108 בד"ה ביום השמיני שלח

|"המאמר פותח במילים "ביום השמיני שילח את העם": בשמיני עצרת מקבלים כל ישראל את ההמשכה לכל השנה, ו"העלמה" השמחה היא כנסת ישראל, מקור כל הנשמות. הטקסט מצטט אותו בעניין פנימיות הלב ו"קדם צרתני".

הערת קה"ת

לקמן שמע"צ פו, ג.

109 ביום השמיני שלח

"וביום השמיני שלח את העם": הפסוק שעל שמו נקרא המאמר על שמיני עצרת המצוטט כאן.

I Kings 8:66 מלכים א ח:ס"ו

ביום השמיני שלח את העם ויברכו את המלך וילכו לאהליהם שמחים וטובי לב על כל הטובה אשר עשה ה' לדוד עבדו ולישראל עמו:

On the eighth day he sent the people away, and they blessed the king, and went unto their tents joyful and glad of heart for all the goodness that the L-RD had shown unto David His servant, and to Israel His people

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

110 וקדם צרתני

"אחור וקדם צרתני". המאמר על שמיני עצרת מפרש זאת כלב הפנימי.

Psalms 139:5 תהילים קל"ט:

אחור וקדם צרתני ותשת עלי כפפה:

Thou hast hemmed me in behind and before, And laid Thy hand upon me

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קלט, ה.

111 בביאור ע"פ אחת היא יונתי

ההערה אומרת שכל הנראה זהו הביאור שאליו מתכוונים. הקטע המובא מדבר על נשמות ישראל שבאות מפנימיות החכמה, ולכן לנשמות, בניגוד למלאכים, יש כוח להוליד אחרים כמותן.

הערת קה"ת

כנראה הכוונה ללקו"ת שה"ש מ, א ביאור ע"פ ששים המה "בענין בחי" המשכה זו שהיא מעצמות ח"ע שלמעלה מבחי' הארה שע"י הדבור כי וגם שהיסוד נמשך ע"י הכתר" — אוה"ת דברים ע' לד.

112 אחת היא יונתי

"אחת היא יונתי, תמתי": הפסוק שבו נזכר הביאור המצוטט כאן.

Song of Songs 6:9 שיר השירים ו:ט'

אחת היא יונתי תמתי אחת היא לאמה ברה היא לילדתה ראונה בנות ויאשרנה מלכות ופילגשים ויהללוה:

My dove, my undefiled, is but one; She is the only one of her mother; She is the choice one of her that bore her. The daughters saw her, and called her happy; Yea, the queens and the concubines, and they praised her

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

113 בכל מאדך

"ובכל מאדך": האהבה שהביאור על "אחת היא יונתי" מקשר עם הלב הפנימי.

Deuteronomy 6:5 דברים ו:ה'

ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and with all thy soul, and with all thy might

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

114 וכן פי האריז"ל

הצמח צדק קושר את דברי האריז"ל לזוהר על וילך (285a): כשאדם בא לסדר את שבחי אדונו, עליו להעלותם תחילה למקום שבו נובע המעיין

מעומק הכאר.

הערת קה"ת

"עפמ"ש בזהר פ' וילך דרפ"ה ע"א בג"כ בעא ב"נ לסדרא שבחא דמארי" כו' דעמיקא דבירא נגיד ונפיק כו" — אוה"ת דברים ע' לד. ראה שם הלשון.

115 ממעמקים קראתיך

"ממעמקים קראתיך, הוי". האריז"ל קורא את ציון כקריאה זו מעומק המעמקים.

Psalms 130:1 תהילים ק"ל:א'

שיר המעלות ממעמקים קראתיך ה'

A Song of Ascents. Out of the depths have I called Thee, O L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

116 והובא דבריו בסה"מ סי' קנ"ו

ההערה מפנה לשם בעניין דברי האריז"ל כפי שהם מובאים בספר הדרת מלך.

הערת קה"ת

ראה אוה"ת בראשית כרך ה תתנו, ב.

117 בד"ה לכבתי

הטקסט מצטט את המאמר הזה לעניין שתי המשמעויות של "ברוך". הקטע שאליו מפנה ההערה מבחין בין רצון, שיכול להיות הסכמה בלבד גם לדבר שנעשה שלא מרצון, לבין חפץ, השוכן בנקודה הפנימית של הלב, שבה נמצא התענוג.

הערת קה"ת

לקמן שה"ש כח, ד.

118 לכבתי

"לבי כבשת, אחותי כלה": הפסוק שעל שמו נקרא המאמר על "ברוך", המצוטט כאן.

Song of Songs 4:9 שיר השירים ד:ט'

לכבתי אחתי כלָה לכבתי אחת מציניך באחד עֵנָק מצורניך:

Thou hast ravished my heart, my sister, my bride; Thou hast ravished my heart with one of thine eyes, With one bead of thy necklace

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

119 בד"ה רני ושמחי

המאמר עוסק בציון ("ונאמר לציון") וברינה — שירה שמחה העולה מלמטה, שצריכה לבוא תחילה כדי ששמחת גילוי אור אין סוף תשרה על הנשמה בקריאת שמע.

הערת קה"ת

תו"א לו, ג. ראה אוה"ת בראשית כרך ה דף תתנו, ב.

120 ויקראו לפניו אברך

"ויקראו לפניו אברך": הקריאה שקראו לפני יוסף כאשר פרעה מינה אותו על מצרים.

Genesis 41:43 בראשית מ"א:מ"ג

ויברך אותו במִקְרָכָת הַמִּשְׁנָה אֲשֶׁר־לוֹ וַיִּקְרָאוּ לִפְנֵי אֶבְרָה וְנָתַן אֹתוֹ עַל כָּל־אֶרֶץ מִצְרָיִם:

And he made him to ride in the second chariot which he had; and they cried before him: 'Abrech'; and he set him over all the land of Egypt

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית מא, מג.

121 בלק"ת פי ויצא

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

להאריז"ל ד"ה ותקרא את שמו יוסף.

122 ועיין בפי בשלח דני"ה ע"ב

הצמח צדק מסיק מן הזוהר על בשלח שציון היא יסוד, ובמקום אחר מצטט את הערתו שהיה ראוי לכתוב בפסוק "לציון".

הערת קה"ת

"משמע דציון הוא יסוד" — אזה"ת דברים ע' לד. "לציון מיבעי ליה כו" — אזה"ת ויקרא כרך א ע' רסא.

123 ובפי הרמ"ז

הצמח צדק מציין את הסבר הרמ"ז שם, שציון היא "דבר המצוי".

הערת קה"ת

שהוא מצויין" — אזה"ת דברים לד.

124 ובפרשה במדבר דקי"ח א'

ההערה מפנה לשם לקטע זה בזוהר על הפסוק "יברכך הוי" מצוי".

הערת קה"ת

ראה אזה"ת פ' נשא ע' רסו.

125 בד"ה ושמתי כדכד

ההערה מציינת שהמאמר "ואשית חלונייך קדק"ד" מופיע בהמשך לקוטי תורה, בפרשת ראה.

הערת קה"ת

ולקמן פ' ראה.

126 ושמתי כדכד

"ושמתי כדכד שמשותיך": הפסוק שעל שמו נקרא המאמר המצוטט כאן.

Isaiah 54:12 ישעיהו נ"ד:י"ב

וְשִׁמְתִּי כִפְדֵּי שְׁמִשְׁתֶּיךָ וְשַׁעֲרֶיךָ לְאֲבָנֵי אַקְדָּח וְכָל־גְּבוּלְךָ לְאֲבָנֵי־חַפְצִים:
And I will make thy pinnacles of rubies, and thy gates of carbuncles, and all thy border of precious stones

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

127 וצדקה תרומם גוי

"צדקה תרומם גוי". הטקסט מפנה למאמר המבאר זאת, על "שביה בצדקה".

Proverbs 14:34 משלי י"ד:ל"ד

צְדָקָה תְּרוֹמֵם־גּוֹי וְחַטָּאִים חֲטָאת:

Righteousness exalteth a nation; But sin is a reproach to any people

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

128 סד"ה ועתה יגדל נא כח

כשמשח התפלל אחרי חטא המרגלים, "ועתה יגדל נא כח אדני-י", הוא המשיך מדרגה שלמעלה מן התורה, הרצון העליון, שכן רק אור גבוה כל כך יכול להגיע אל מי שנפלו למרחק רב ולהעלותם. הטקסט מצטט את סיום המאמר על "בחסד ואמת יכופר עוון".

הערת קה"ת

לעיל פ' שלח לט, ג.

129 ועתה יגדל נא כח

תפילתו של משה לאחר חטא המרגלים: "ועתה יגדל נא כח אדני-י".

Numbers 14:17 במדבר י"ד:י"ז

וְעַתָּה יִגְדֹּל־נָא כַח אֲדֹנָי כְּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לְאָמְרִי:

And now, I pray Thee, let the power of the L-rd be great, according as Thou hast spoken, saying

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

130 בחסד ואמת יכופר עון

"בחסד ואמת יכופר עוון". הטקסט מפנה להסבר שניתן בסוף המאמר על תפילתו של משה.

Proverbs 16:6 משלי ט"ז:ו

בְּחֶסֶד וְאֱמֶת יִכָּפֵר עוֹן וּבִירְאָת ה' סוּר מִרָע:

By mercy and truth iniquity is expiated; And by the fear of the L-RD men depart from evil

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

131 ויעש דוד שם

איגרת זו פותחת במילים "ודוד עשה לו שם", שהזוהר מקשר לעשיית משפט וצדקה בידי דוד; היא מסתיימת בהסבר שהצדקה מורידה את אור ה' אל עולם העשייה, ולכן היא נקראת "מעשה הצדקה".

Tanya, Iggeres HaKodesh 5:1 תניא, אגרת הקדש ה:א

וַיַּעַשׂ דָּוִד שֵׁם. וּפִירָשׁ בַּזוֹהַר הַקָּדוֹשׁ, מְשׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיְהִי דָוִד עוֹשֶׂה מִשְׁפָּט וְצִדְקָה לְכָל עַמּוֹ כּוּ", "בְּכֶה רַבִּי שְׁמַעוֹן וְאַמְרִי: מֵאֵן עֲבִיד שְׁמָא קִדְיָשָׁא בְּכָל יוֹמָא מֵאֵן דִּי־הֵיב צִדְקָה לְמַסְכְּנֵי כּוּ".

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

132 סד"ה מי מנה

סיום המאמר מסביר שקיום המצוות הוא יחודא תתאה, הממשיך את הרצון העליון באופן מדוד; ואילו לימוד התורה, השקול כנגד כולו, הוא יחודא עילאה, ביטול לאור אין סוף עצמו. זהו ה"עפר" שבפסוק "מי מנה עפר יעקב", שאי אפשר למנותו. באמצעות התורה מגיעה ההמשכה לפנימיות הרצון העליון.

הערת קה"ת

לעיל פ' בלק סח, ב.

133 מי מנה

"מי מנה עפר יעקב": הפסוק שעל שמו נקרא המאמר בפרשת בלק המצוטט כאן.

Numbers 23:10 במדבר כ"ג:י

מִי מִנֵּה עֶפְר יַעֲקֹב וּמִסְפֵּר אֶת־רֵבֶעַ יִשְׂרָאֵל תָּמַת נַפְשִׁי מוֹת יִשְׂרָאִים וְתִהְיֶה אַחֲרִיתִי כְּמָהוּ:

Who hath counted the dust of Jacob, Or numbered the stock of Israel? Let me die the death of the righteous, And let mine end be like his

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

134 בד"ה מה טובו

המאמר "מה טובו" מתאר שלוש דרגות של תשובה. השלישית היא של מי שכבר סר מרע ועושה טוב בשלמות: "טובו אלי ואשובה אליכם" — תשובה שאינה על חטאים אלא על ריחוק, שהרי גם מי שעושה טוב עדיין יכול להיות מציאות נפרדת. הסיכום שם אומר שתשובה זו מגיעה לעצמות אור אין סוף, למעלה מסובב וממלא, ובאה באמצעות לימוד התורה.

הערת קה"ת

לעיל פי בלק עד, א.

135 מה טובו

"מה טובו אוהליך יעקב": הפסוק שעל שמו נקרא המאמר בפרשת בלק המצוטט כאן.

Numbers 24:5 במדבר כ"ד:ה'

מה־טבו אה־ליך יַעֲקֹב מִשְׁכְּנֶיךָ יִשְׂרָאֵל:

!How goodly are thy tents, O Jacob, Thy dwellings, O Israel
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

136 ציון לי סימן

"וכי יראה עצם אדם, ובנה אצלו ציון": הפסוק שממנו לומדת הגמרא ש"ציון" פירושו סימן.

Ezekiel 39:15 יחזקאל ל"ט:ט"ו

וְעָבְרוּ הָעֹלָמִים בְּאֶרֶץ וְרָאָה עֵצִים אֲדָם וּבָנָה אֲצֻלוֹ צִיּוֹן עַד קָבְרוּ אֶת־הַמְּקַבְּרִים אֶל־גִּיאַת הַמּוֹן גּוֹג:

And when they that pass through shall pass through the land, and any seeth a man's bone, then shall he set up a sign by it, till the buriers have buried it in the valley of Hamon-gog.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ראה יחזקאל לט, טו.

137 ציון מלשון סימן . . המסותרת בלב איש ישראל

הצמח צדק מביא את הקטע הזה, שבו ציון היא "סימן" והאהבה הפנימית טמונה בלבו של יהודי, באור התורה על בראשית.

הערת קה"ת

מובא באוה"ת בראשית כרך ה תתנו, ב.

138 אורייתא מחכי נפקת

"התורה יוצאת מחכמה, מן המקום הנקרא קודש". הטקסט מכנה מקור זה של התורה בשם בחינת "ברוך".

Zohar II, 121a זח"ב קכא, א

הערת קה"ת

זח"ב קכא, א. וראה שם פה, א.

139 בשוב הי ציון

"כי עין בעין יראו בשוב הוי ציון".

Isaiah 52:8 ישעיהו נ"ב:ח'

קול צפִיךָ נִשְׁאֹו קול יִחְדּוּ יִרְגְּנוּ כִּי עֵין בְּעֵין יִרְאוּ בְּשׁוּב ה' צִיּוֹן:

Hark, thy watchmen! they lift up the voice, Together do they sing; For they shall see, eye to eye, The L-RD returning to Zion.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

140 בשוב הי ציון

הוזהר שואל מדוע לא נאמר "בשוב לציון": כאשר ירושלים שלמטה נחרבה, המלך הקדוש עלה לציון; וכאשר כנסת ישראל תשוב למקומה, המלך ישוב לציון, כדי להתייחד זה עם זה.

Zohar, Beshalach 16:241-17:251 ספר הזהר, בשלח ט"ז:רמ"א-י"ז:רנ"א

141 יברכך הי מציון

מציון יוצאות כל הברכות לישראל שלמטה ללא עיכוב, כפי שנאמר: "יברכך הוי מציון", וכן "כי שם צוה הוי את הברכה".

Zohar, Bamidbar 1:17-2:26 ספר הזהר, במדבר א':י"ז-ב':כ"ו

Observe that at no other enumeration were the Israelites blessed as at this one, which was intended in especial to be attended by a blessing and to put the finishing touch to all worlds.' R. Judah used to be much in the company of R. Simeon. Once he asked him: 'Which region is it whence blessings go forth to Israel?' R. Simeon replied: 'Woe to the world in that its people do not ponder or reflect on the glory of the Most High King. Observe this. When Israel are found ...

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו והערות.

The Hebrew text of Likkutei Torah: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) דרך (Public Domain); Daat Shemot Rabbah (Public Domain); The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY); Vocalized Edition (CC-BY-NC); Sifrei by Rabbi Shraga Silverstein (CC-BY); Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain); Daat Bereshit Rabbah (Public Domain); Midrash Rabbah -- TE (Public Domain); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain); Apei Ravrevei: Shulchan Aruch Even HaEzer, Lemberg, 1886 (Public Domain); Hilchot Kidushin, trans. by Steven H. Garten. HUC, 1975 (CC-BY); Torat Emet 357 (Public Domain); Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY); Sifsei Chachomim Chumash, Metsudah Publications, 2009 (CC-BY-NC); Constantinople, 1740 (CC-BY-NC); Kehot Publication Society (CC-BY-NC).

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור. <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). להמלצה וללמוד, וברכות הרבי: likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309).

מיום חגיגי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך likuteitorah.com/he/likutei-torah/devarim/1/

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק